

KULTÚRA

ROČNÍK XXIV. – č. 20

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

1. DECEMBRA 2021

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRÍŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: teodor.krizka@gmail.com • Cena 1,90 €

Už druhý rok sme svedkami nezmyselných obmedzení, zákazov, chaotických uzatváraní hraníc, dištančného vzdelávania, lockdownov, nosenia nezmyselných a zbytočných rúšok, zatvárania podnikateľských činností, bankrotov, obmedzovania verejných služieb, nariadenia dvojmetrových odstupov, strašenia covid automatovými mapami a hrôzostrašných scenárov. Výsledkom sú psychicky traumatizovaní ľudia. Uvedené opatrenia majú vraj chrániť obyvateľstvo

ktorý tu ktosi využíva na zavedenie nového svetového poriadku v tieni údajnej pandémie?

Slovo dostávajú rôzni „odborníci“ typu Pfizer-profesora Krčméryho, ktorý má podľa vlastného vyhlásenia len polovicu mozgu a tretinu pamäti, a preto je ideálnym poradcom selfievlády plagiátorov.

Očkovanie sa pretláča siloumocou. Zavádzajú sa diskriminačné opatrenia voči neočkovaným, dokonca aj rôzne „suspendovania“ či priamo vyhadzovania z práce kvôli

Epidémia

a čo o nej píše nemecký novinár Paul Schreyer

pred vírusom SARS-CoV-2, spôsobujúceho pľúcne ochorenie Covid-19. Väčšina občanov prijala tieto obmedzovania základných slobôd ako samozrejmosť. Tí v pracovnom pomere iba donedávna chodili na povinné testy, ktoré sa ukázali ako nespoľahlivé. Čiže, na jednej strane boli v karanténe zdraví, falošne pozitívni a voľnosť mali falošne negatívni prenášači. „Obete“ covidu sa počítajú tak, že každý, kto má pozitívny test, sa prezentuje hneď ako smrteľne chorý. Nemocnice dostávajú za covidových pacientov viac peňazí ako za necovidových. Lekári sami tvrdia, že ich

nutili a nútia diagnostikovať covid, aj keď ho pacient nemá. V mene peňazí sa klamalo a klame. Odkladali sa operácie, lebo tam ležali tzv. „covidoví“ pacienti. Čím viacej chorých na covid, tým viacej peňazí aj pre lekárov. Preto sa snažili, aby bolo čo najviac pozitívnych.

nezaočkovanosť. Otvorene sa hovorí o povinnom očkovaní pre niektoré skupiny obyvateľstva a niektoré štáty ho už aj zaviedli. Na Slovensku beží Matovičova očkovacia lotéria a sprostredkovateľský bonus. Voči nezaočkovaným si individua typu Petra Schutza môžu dovoliť rasistické urážky ako: „Na neočkovaných sa nedá ísť iba cukrom, ale treba aj poriadne dlhý bič“, alebo: „neočkovaní by mali kvičať ako svine na bitúnku“.

Minister zdravotníctva Vladimír Lengvarský priznal, že očkovanie občanov je politická záležitosť a farma-firmy dohodujú s vládami, kedy a koho majú očkovať. O tom rozhoduje Pfizer a ostatné farmaceutické spoločnosti. Ony pošlú inštrukcie a odporúčenia. Keď Pfizer pošle informáciu, že sa môžu očkovať deti od 12 rokov a seniori, tak štát začne očkovať tieto skupiny. O tom, či sa bude očkovať od 6 rokov alebo od 4 rokov, rozhodujú farmy-firmy. Ich rozhodnutia nikto nepreveruje.

V tomto kontexte je pozoruhodný výrok profesora Dr. Franza Allerbergera, vedúceho Rakúskej agentúry pre zdravie a výživu, že „zaočkovaní môžu práve tak ochoreť na covid ako nezaočkovani.“ Podobne to povedal Jens Spahn, nemecký minister zdravotníctva a jeden z popredných poháňáčov covidovej paniky 30. decembra 2021:

„Ak by sme testovali očkovaných ľudí rovnako ako neočkovaných, tak by táto covidová pandémia nikdy neskončila.“

(Pokračovanie na 3. strane)

Snímka: Teodor Krížka

nútia a nútia dia-

DARINA VERGESOVÁ

gnostikovať covid, aj keď ho pacient nemá. V mene peňazí sa klamalo a klame. Odkladali sa operácie, lebo tam ležali tzv. „covidoví“ pacienti. Čím viacej chorých na covid, tým viacej peňazí aj pre lekárov. Preto sa snažili, aby bolo čo najviac pozitívnych.

Vo veľkom sa robia experimenty na ľuďoch vakcínou, ktorá nielen že nie je účinná, ale aj životu nebezpečná. Sú nahlásené tisíce vedľajších drastických účinkov očkovania. A pri tých, ktorí zomreli po očkovaní, sa rozhodne, že medzi smrťou zaočkovaného človeka a podaním génového séra nie je nijaká súvislosť. Vo vakcínach RnA sa nachádzajú častice potratených plodov a sú geneticky manipulované. Imunita pri očkovaných sa po čase stráca a treba ich očkovať znova a znova. Globálna mocenská elita si z ľudstva urobila pokusných králikov, robí na ňom experimenty, hoci tisíce svetových odborníkov odsúdili vakcináciu ako zločin. Ide tu snáď o historický obrat,

Strach z liberalizmu na Západe nás ženie do nekritického vývoja v krajine, s ktorou už našťastie nemáme spoločné hranice. Zato preberáme závery ruskej propagandy, že na nezávislej Ukrajine vládne fašistický režim. Nikomu nedochádza, že nositeľmi údajného fašizmu sú práve gréckokatolíci z východnej časti Ukrajiny, teda naši bratia podľa viery.

Nedávno som sa dočítal od poradcov Putina, že Rusko je impérium a impériá žijú pohlcovaním teritórií okolo.

A ešte čosi som čítal, vraj predchádzať chaosu sa dá iba tak, že ho vyhodíte za plot k susedom. Tak tento proces sme práve sledovali na bielorusko-poľských hraniciach. Prečo práve tam? Lebo Poľsko sa nachádza v spore s bruselskou byrokraciou a dvojica Putin-Lukašenko by si rada bola

Skrat?

TEODOR KRIŽKA

mádlila ruky, keby do tohto konfliktu priliala trochu benzínu.

Na pozadí medzinárodných udalostí sa darí vnútorným čistkám. Putinov režim likviduje všetko, čo sa len trochu ponáša na slobodné myslenie. V tejto súvislosti je priam frapujúce vyhlásenie patriarchu Kirilla (agent KGB Michajlov), že Rusko je najslabodnejšia krajina na svete. Asi si v tom svetle nestihol všimnúť, že Generálna prokuratúra začala likvidáciu spoločenstva Memoriál, založeného Andrejom Sacharovom, ktoré sa tridsať rokov venuje evidencii obetí stalinského teroru. Letargické či hadímí očami uhrnuté Rusko akoby sa začalo prebúdzat'. Tak za všetky príklady uvádzam vyhlásenie spisovateľky Ludmily Petruševskej, ktorá vrátila Štátnu cenu za literatúru Putinovi, z ktorého rúk ju prevzala:

„To, čo sa nepodarilo pučistom roku 1991, keď sa KGB pokúšala získať všetku moc v štáte, ale štát sa nevzdal, keď vyšiel do ulíc, sa teraz KGB (akokoľvek sa volá) podarilo uskutočniť. Všetko čestné, talentované, odvážne, všetko múdre a chápané, všetko nesúhlasiace s väznením, používaním jedov, odpočúvaním a mučením na ktoromkoľvek policajnom oddelení a v každom súdobom koncentračnom tábore, to všetko dostalo hanlivý názov „cudzí, zahraničný vplyv“. Vari si myslia, že naša krajina nechápe vlastnú minulosť, že sa stratila pamäť a nevie prítomnosť porovnávať s epochou a konaním Stalina a Beriju? Že nemá svoje dejiny iba preto, že sa o zločinoch tridsiatych rokov nepíše v učebniciach a nevyučuje na vysokých školách? Naivne sa nazdávajú, že historické informácie pochádzajú iba zo zahraničia. Ale ony pochádzajú od našich historikov, ktorí na nič nezabudli. Od múdrych a trpiacich ľudí. Od vnukov a právnikov, ktorí zahynuli pre nič za nič...”

Pani Petruševská pokračuje o banditizme Stalina, ktorý roky vykrádal banky znásilňoval dievčatá, podobne ako Berija, ktorý si v uliciach vyhľadával svoje obete. A ďalej uvádza, že medzitým si svetovú slávu získalo vzdorujúce ruské umenie.

Václav Černý a Vavro Šrobár o marxizme a jeho predstaviteľoch

Václav Černý (1905 – 1987) bol český literát, ktorý sa v treťom diele svojich Pamätí 1945 – 1972 venoval aj rozboru a kritike marxizmu z hľadiska mravnosti. Vychádzal pri tom zo všeobecne prijímanej zásady: Nerob druhému, čo nechceš, aby druhý robil tebe. Marxizmus je však založený na základnej subverznej téze – na nenávisti; dokonca „povinnosti“ nenávidieť svojich oponentov, lebo toto učenie vníma svojich oponentov ako nepriateľov, a tak voči nim je opodstatnené, správne a morálne použiť všetky vojnové prostriedky od klamu, podvodu až po brachiálne násilie.

Táto téza je opakom základného pravidla všeobecnej ľudskosti!

Podľa Václava Černého hlbinné pozadie marxizmu má korene v hebreizme. Marxovi dedovia z otcovej i matkinej strany boli rabíni, hoci jeho otec utilitaristicky konvertoval na luteranizmus, aby mohol v Pruskom kráľovstve pôsobiť v štátnej službe. V starozákonnej ideí sú Hebreji vyvolený národ, v marxizme je tento substituovaný proletariátom. Starozákonná hebreistická koncepcia vyvoleného národa, ktorému je

Jahvem apodikticky prisľúbená vláda nad celým svetom, je nahradená ideou vyvolenej triedy proletariátu, ktorej víťazstvo je taktiež neodvratné, nevyhnutné... Robotnícka trieda je nový „Izrael“.

Podľa Nikolaja Berďajeva (1874 – 1948) je možné považovať marxizmus za záverečnú odplatu „Izraela“ v boji s kresťanstvom.

Podľa dobových svedkov ruských i zahraničných bolo nepochybné, že bolševická revolúcia bola „dielom“ židovským. To isté sa opakovalo v Maďarsku v „dielom“ Bélu Kúna a v Nemecku v „dielom“ Rosy Luxemburgovej a Karla Liebknechta. Ďalším príkladom bolo stalinistické Československo Slánskeho a jeho vládnej svetobežníckej elity so semitskou preponderanciou a vôbec semito-filmovou tendenciou jeho režimu.

Ďalej o B. Kúne. S ním mal svoje skúsenosti slovenský politik Vavro Šrobár (Oslobodené Slovensko. Pamäti z rokov 1918 – 1920). Ich životné cesty sa pretli v uhorskom väzení v Szegede. Opisuje ho ako „...pažravého, večne hladného gambatého človeka s typicky židobolševickou mentálnou

výbavou...“. B. Kún chcel zachovať na rozdiel od V. Šrobára integritu Uhorska. V tom sa nelíšil od mnohých svojich súkmeňovcov, ktorým sa ľahšie operuje a získava materiálny prospech v podmienkach veľkých štátnych útvarov, kde sa im, obrazne vyjadrené, „nevidí pod pokrievku“. V Kúnovom svete bolo dovolené všetko – aj klam, aj podvod, aj násilie. Vtomto sa diametrálne rozchádzali predstavy Šrobárova a Kúnove! V tomto B. Kún prekonával i svojho „guru“ a učiteľa K. Marxa! Vyznával totiž dogmu, že klam je najvyšší stupeň vývoja a dokonalosti, a preto treba klamať vždy, konzekventne a za každých okolností!

V. Šrobár sa o nesprávnosti a kontraproduktívnosti východisk založených na klame, podvode, násilí pokúsil spolupäťňa B. Kúna presvedčiť metódou argumentu ad hominem, keď vo väznici došlo k nasledovnej situácii: „Potom som raz použil argumentum ad hominem, poznajúc jeho večný hlad, pred prechádzkou, keď väzňovia boli už na dvore, poslal som ho, aby si vzal z kasne jablčka spolupäťňa Slováka. Kún poslúchol. Na prechádzke upozornil som majiteľa jablka, že Kún ak-

iste je jeho jablká, ktoré mu odcudzil z kasne. Kúna nemali spolupäťňovia radi pre jeho posmievačnosť a cynizmus. Po prechádzke majiteľ jablka zistil, že sú jablká preč. Šiel ku Kúnovi a bez reči ho vyzauskoval. Kún prišiel do mojej cely so slzami v očiach a s rozpalenou tvárou, vyčítal mi, prečo som mu povedal, že jablká sú voľné.“

Na to mu V. Šrobár odpovedal:

„Si obeťou svojej náuky o ľži.“

Ale ani takáto drastická skúsenosť nepresvedčila B. Kúna o nemorálnosti a kontraproduktívnosti klamaní, podvádzania a páchania násilia.

Kongeniálne spojenie jahvisťickej inšpirácie a marxizmu rozrušil násilne a krvavo z konjunkturálnych mocenských dôvodov až J. V. Stalin.

Václav Černý si pri rozbere a kritike marxizmu z hľadiska mravnosti kládol mnohé otázky, na ktoré hľadal odpovede. Nezodpovedaná zostala však jeho otázka, či marxizmus svojím samozvaným „nárokom“ na pravdu o človeku a svojou perverzou mravnosťou nepodniká generálny útok na celú ľudskú kultúru... DANIEL KRAJČER

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK690900000000000170427664

(Pokračovanie z 1. strany)

Čo je to vlastne ten Covid-19, ktorý má na svedomí „veľmi nebezpečnú celosvetovú pandémiu“, s ktorou nás neustále strašia? Vraj ju zapríčinil netopier a Číňania, lebo konzumujú všelijakú háveď, medzi iným aj netopiere. Dokonca aj WHO (Svetová zdravotnícka organizácia) vyhlásila za zdroj nákazy coronového vírusu SARS-CoV-2 netopiere z Číny. Podľa nej sú zodpovedné aj za ďalšie dve rozsiahle epidémie v posledných rokoch, SARS a MERS.

Je to iba bájka o netopieroch a viníkov treba hľadať niekde inde, napríklad v čínskych laboratóriách vo Wu-chane? Alebo je vyvolanie pandémie zločinným plánom, ktorý sa koncipuje už celé desaťročia, a ktorého cieľom je nastolenie všeobecnej diktatúry, v rámci, ktorej menšina nesmierne bohatých a mocných ľudí chce zotročiť a podriaďiť celé ľudstvo globalistickej ideológii? Ide tu o uchopenie moci, neobmedzenej moci nad ním, prípadne o jeho redukciu pomocou vakcín pod zámienkou pandémie? Bol tu vytvorený falošný problém, aby sa mohli zaviesť opatrenia na kontrolu populácie ako zdanlivé riešenie, lockdownami a covidpassmi, zrušiť malé a stredné podniky v prospech niekoľkých nadnárodných skupín, zničiť školstvo zavedením distančného vzdelávania, znížiť náklady na pracovnú silu a zamestnancov vďaka práci z domu, tzv. home office, sprivatizovať verejne zdravotníctvo v prospech veľkých farmaceutických firiem a umožniť tak vládám využívať výnimočný stav na vydávanie nariadení v rozpore so zákonmi a zaviesť tie tzv. vakcíny pre celú populáciu, čím občania budú sledovaní vo všetkých svojich pohyboch?

Nedávno som dočítala knihu zaoberajúcou sa problémami dnešných dní, ktorá ma tak zaujala, že som sa rozhodla, že s ňou oboznámim aj čitateľov Kultúry. Originál je v nemčine, má 176 strán a napísal ju Paul Schreyer, nemecký novinár, spoluvydavateľ magazínu Multipolar a autor viacerých kníh z oboru politiky. Kniha má názov Kronika vopred vyhlásenej krízy. Ako mohol jeden vírus zmeniť svet (Chronik einer angekündigten Krise. Wie ein Virus die Welt verändern konnte) a vyšla vo vydavateľstve Westend, Frankfurt am Main, v 5. vydaní v roku 2020. Podotýkam, že autor všetky svoje údaje dokladá poznámkami pod čiarou, ktoré ja nepreberám. Zo Schreyerovej knihy vyberám tie pasáže, ktoré by čitateľa mohli zaujať.

Či je to v politike, hospodárstve alebo v súkromnom živote, coronavírus všade udáva tempo. Tisíce podnikov smerujú do konkurzu a o obmedzeniach občianskych práv, ktoré sa iba nedávno sotva považovali za možné, sa rozhoduje bez diskusie - na neurčitý čas.

Ľudia majú strach a sú pasívni. Vlády sa podriaďujú odporúčaniam „expertov“, takmer neexistuje opozícia, a keď, tak je hneď umlčaná. A médiá sú na strane vlád. Čo sa tu vlastne deje? Zjavne chaotické reakcie na vírus osvetľuje Paul Schreyer v globálnom kontexte v tejto knihe. Podľa neho je zrejme, že niektoré zo súčasných udalostí nie sú náhodné. Teda žiaden netopier!

Pri rešeršovaní materiálu autora predovšetkým prekvapilo, ako intenzívne a ako dlho sa vypuknutie vírusu

a čo o nej píše nemecký novinár Paul Schreyer

prpravovalo, najmä v USA už pred rokom 2020, a ako pravidelne sa v tejto súvislosti simuloval politický núdzový stav, vrátane verejných nepokojov s oklieštením občianskych práv.

Očkovanie: v apríli 2020, uprostred núdzového stavu zakladateľ Microsoftu Bill Gates, jeden z najbohatších ľudí na svete, v rozhovore pre ARD (12. 4. 2020) sa vyjadril, že „vakcínu, ktorú vyvíjame, nakoniec podáme siedmim miliardám ľudí. (...)“

Prvá otázka, ktorú si treba položiť, je: Kto je to „my“? Nikto Gatesa ani nevolil, ani ho demokraticky nepoveril. Jediné, čím sa môže preukázať, sú jeho miliardy, ktorými podporuje WHO a rôzne ďalšie zdravotnícke inštitúcie. Považuje sa za nezištného mecenáša, ale správa sa ako hovorca svetovej vlády, nikým nevolenej.

Druhá otázka je, či riešenie, ktoré Gates predkladá, je nevyhnutné alebo dokonca vhodné. Prekvapuje pritom rýchlosť, s akou sa vlády na celom svete zhodli na globálnej očkovacej kampani ako jedinej možnosti proti vírusu namiesto toho, aby sa začala globálna kampaň na posilnenie imunitného systému. Koniec koncov je tento vírus, tak ako aj ostatné patogény, zvyčajne smrteľný iba pre ľudí s mimoriadne slabým imunitným systémom (starých, vážne chorých, trpiacich podvýživou alebo ustresovanými). Pre túto rizikovú skupinu sa nič nerobí, násilne sú hnaní očkovaťsa, pričom niektoré spoločnosti na nich zarábajú veľa peňazí. Choroby vytvárajú odbytové trhy s liekmi a liečebnými metódami - čím drahšie, tým lepšie, čím viac pacientov, tým vyšší zisk.

Vedci, ktorí hodnotia vírus inak ako vláda a jej poradcovia, sú v médiách spravidla označovaní ako poblúdení a konšpirátori.

Myšlienka, že veda sa môže vyvíjať v náhľade z rôznych perspektív, takmer zmizla. Stále viac ľudí verí, že „veda“ dokazuje to alebo ono, ako keby táto pozostávala zo skupiny odborníkov rovnakého názoru. Samozrejme, že existujú nesporné vedecké poznatky. V mnohých prípadoch je však predpokladaný súhlas výskumníkov len fasádou vybudovanou záujmovými skupinami, z ktorých každá priradzuje autoritu veľmi špecifickému uhlu pohľadu. Názor ľudí, ktorí tvrdia, že dôverujú iba „vede“, je často iba forma viery v autoritu. O skutočnosti, že pravda nikdy nie je odtrhnutá od moci, sa v spoločnosti takmer nehovorí. Vplyv ekonomických záujmov ako na médiá, tak i na vedu, je ďalším tabu našej doby. Problém spočíva v tom, že súkromné záujmové skupiny (t.j. koncerny a korporácie), vlády a médiá jednohlasne vyhlasujú určité názory za pravdivé a iné za nezmyselné, čiže istým ľuďom priradia autoritu a ostatných, ktorých názory nie sú zanedbateľné, neumožnia ani len na diskusiu.

Pravda sa stanoví a férová debata je nemožná, prebieha cenzúra. Všetko, čo sa líši od oficiálnej verzie a ohrozuje jej dôveryhodnosť sa na youtube, facebooku a inde čoraz častejšie vymazáva, aj na výslovnú žiadosť niektorých

lekárov. Je to vízia „dokonalého“, centrálnie riadeného sveta, v ktorom sa sloboda jednotlivca stáva vzácnym luxusným dobrom. Pred konšpiračnými teóriami sa varuje už dlho, ale od jari 2020 ešte vehementnejšie. Vírusy a epidémie sú vedeckou a politickou špecializáciou s vlastnými odborníkmi, inštitúciami a vlastnou históriou.

Americká súkromná univerzita Johna Hopkinsa v Baltimore počas corona-krízy denne šírila do celého sveta údaje o pozitívne testovaných. Centrum pre zdravotnú bezpečnosť (Health Security), ktoré tam sídli, zorganizovalo v októbri 2019, niekoľko týždňov pred vypuknutím krízy, cvičenie s názvom „Udalosť 201“ (Event 201), v rámci ktorého sa uskutočnil prekvapujúco podobný scenár ako neskoršie pri covid. Menej známe je, že hoci toto centrum funguje viac ako 20 rokov, pod týmto názvom funguje iba od roku 2013. Založené bolo v roku 1998 ako Centrum pre občianske štúdie biologickej obrany (Center for Civilian Biodefense Studies). Navonok došlo k zmene z militantného názvu na neškodne znejúce „zdravotné zabezpečenie“. Toto centrum je od svojho vzniku jednou z najdôležitejších medzinárodných organizácií, ktorá má vo verejnosti hlavné slovo, keď ide o nebezpečenstvá, ktoré predstavujú biologické zbrane a epidémie.

Na lepšie pochopenie, čo sa vo svete deje od začiatku roku 2020 a ako a prečo bola táto kríza oznámená - najmä týmto centrom -, je dobré najskôr porozumieť použitým výrazom a ich kontextom.

Pojem biologická bezpečnosť sa v posledných rokoch stáva stále populárnejší v politike a vo vede. Opisuje difúznou a nejednoznačnú oblasť výskumu, v ktorej sa spájajú vojenská a zdravotná politika. Autor knihy to vysvetľuje na príklade nemeckého spolkového ministra zdravotníctva Jensa Spahna (ženatý s hlavným lobistom mediálnej skupiny Burda „Bunte“, „Fokus“ Danielom Funke), ktorý začiatkom roku 2020 nariadil nové oddelenie pre „zdravotnú bezpečnosť“, naplánované ešte koncom roka 2019. Toto oddelenie viedol Hans-Ulrich Holtherm, generál Bundeswehru. Predtým stál na čele jedného novozaloženého orgánu NATO, ktorý sa zaoberal „včasnou detekciou ohnisk infekčných chorôb viac menej v reálnom čase“ a „centralizovaným monitorovaním nasadených ozbrojených síl“.

Biologická bezpečnosť znamená ochranu pred prípadnou pandémiou a útokmi biologickými zbraňami, ako sú vírusy, baktérie a jedy. V posledných rokoch sa robili simulačné hry, v rámci ktorých boli vypracované pandemické plány a vytvorené štruktúry pre krízové riadenia. Táto simulácia bola zreteľne poznateľná aj v realistickom kontexte, počas coronovej krízy. Plány na ochranu pred nebezpečenstvom išli často ruka v ruku s výskumom vytvorenia rovnakého nebezpečenstva, teda vývoja zbraní hromadného ničenia.

Samotné slovo biologická bezpečnosť je propagandistický termín, výraz, ktorý vyjadruje skryté posolstvo.

Tvrdí, že všetky sociálne skupiny v krízovej situácii majú jeden spoločný záujem - bezpečnosť. Avšak biologický útok alebo epidémia neznamenajú pre rôzne skupiny to isté:

- pre obyvateľstvo znamená dešivú, smrteľnú hrozbu;

- pre vládu znamená krízu, v ktorej je pod tlakom alebo sa môže profilovať ako ochranca;

- pre farmaceutický priemysel znamená zisky a

- pre armádu znamená skúmanie potenciálne použiteľnej zbrane.

Zvlášť vojenský aspekt má už dlhší čas veľký význam, o čom sa otvorene nehovorí.

Koncom šesťdesiatych rokov minulého storočia postupne vychádzalo najavo, ako hlboko bola americká vláda zapojená do výskumných programov vývoja biologických a chemických zbraní. Veľká časť výskumov prebiehala od štyridsiatych rokov minulého storočia na vojenskej základni Fort Detrick, ktorá sa nachádza asi hodinu jazdy severne od Washingtonu, a je dodnes sídlom vojenského výskumu nebezpečných patogénov.

Bezprostredne po druhej svetovej vojne najala americká vláda celý rad popredných nemeckých vedcov ako Waltera Schreibera, Kurta Blomeho a Ericha Trauba, ktorí predtým pracovali na biologických zbraňach pre nacistov a boli zodpovední za pokusy na ľuďoch v koncentračných táboroch. Američania sa po vojne obrátili aj na japonských odborníkov. Americký generál Douglas MacArthur omilostil dôstojníka Ishiiho Shiroho, vedúceho povestnej „jednotky 731“ japonskej cisárskej armády a jeho zamestnancov, ktorí vykonávali neľudské experimenty na tisícach väzňov v okupovanej Číne, len aby získal japonské znalosti o použiteľnosti biologických zbraní.

Peniaze nehrali žiadnu rolu. V šesťdesiatych rokoch minulého storočia americká vláda vynaložila stovky miliónov dolárov na štúdium a obranu proti biologickým a chemickým zbraňam.

V roku 1968 skúmalo viac ako 500 vedcov vo Fort Detrick choroboplodné baktérie. Pri týchto pokusoch prišlo každoročne (!!!) viac ako 700 000 zvierat (najmä ošípané a opice) o život. Viac ako 5 000 amerických vojakov bolo vystavených patogénnym experimentom, mnohí z nich bez toho, aby o tom vedeli.

Prítom došlo k vážnym nehodám. Na jar 1968 armáda rozprašovala nad štátom Utah za účelom testovania chemickú bojovú látku VX. Pri zadržaní nádrží s jedom došlo k poruche a odnieslo si to viac ako 6 000 pasúciich sa oviec.

V júni 1966 rozmiestnili vojenski vedci v newyorskem metre baktérie spôsobujúce choroby, aby zistili ich šírenie. Newyorské úrady neboli informované a experiment bol zverejnený až po niekoľkých rokoch.

V rámci operácie LAC (Large Area Coverage), ktorá sa odohrala v 50-tych a 60-tych rokoch minulého storočia, rozprašovali vojenské jednotky baktérie nad osídlenými oblasťami v USA a Kanade, aby pozorovali ich šírenie.

Cieľom bolo zistiť, ako by sa biologické zbrane dali použiť v prípade vojny proti nepriateľovi, vtedy proti Sovietskemu zväzu.

V rámci výskumu novej zbrane, ktorá kombinovala biologické patogény s rádioaktívnym žiarením, boli úmyselne vystavení ľudia v chudobných oblastiach amerických miest ako St. Louis počas studenej vojny, a to striekaním patogénov zo striech vysokých budov. Postihnutí uviedli, že následne ochoreli na rakovinu.

Počas lekárskej prehliadky v Nashville na konci štyridsiatych rokov minulého storočia bola 800 tehotným ženám z chudobných pomerov bez ich vedomia podaná zmes obsahujúca rádioaktívne železo. Vedci potom pomocou krvných testov určovali, koľko rádioaktívneho materiálu absorbovali matky a koľko novorodenci. Podobné testy boli vykonané v San Franciscu a Chicagu. Koľko ľudí v dôsledku týchto experimentov ochorelo alebo zomrelo, sa nikdy neskúmalo.

Od roku 1960 bol tento druh vývoja biologických zbraní v USA tabu. Hovorilo sa iba o „obranom“ výskume, ktorý mal vraj brániť pred útokom.

Počas studenej vojny pracovali Američania na biologickom zbrojení opretek s Moskvou. Po rozpade Sovietskeho zväzu a východného bloku prišiel západný vojenský aparát o svojho nepriateľa, ktorý preň predstavoval existenčnú hrozbu. Ako by inak mohli v budúcnosti odôvodniť miliardy dolárov na armádu, námorníctvo, letectvo, CIA, NSA (Národná bezpečnostná agentúra) a ďalšie tucty amerických tajných služieb? Kam so stíhačkami, lietadlovými loďami, jadrovými raketami a ostatným arzenálom s cieľom udržať komunizmus pod kontrolou, keď tento padol?

Od roku 1990 sa touto otázkou zaoberalo mnoho politikov, armáda, tajné služby a dodávateľia zbraní, ktorí, podľa slov prezidenta USA Eisenhowera, v predchádzajúcich desaťročiach splynuli s „vojensko-priemyselným komplexom“ mocnou silou, ktorá veľkou mierou riadila nielen americkú, ale aj medzinárodnú politiku.

Zbrojenie sa nezaobíde bez strachu. Národ, ktorý nemá žiadnych nepriateľov, neodsúhlasí miliardové výdavky na armádu. Keď komunizmus padol, musel ho nahradiť iný hrôzostrašný protivník. V 90. rokoch minulého storočia sa pozornosť stále viac zameriavala na nebezpečenstvo terorizmu a varovania pred hroziacimi útokmi biologickými zbraňami. Terorizmus sa stal hlavným vládny programom.

Americký minister obrany William Cohen v celoštátnej televízii držal pred kamerou balíček cukru a vyslovil pri tom slovo „antrax“ a pokračoval, „ak by Saddám Husajn toto množstvo Antraxu rozprašil nad mestom ako Washington, najmenej polovica populácie by bola mŕtva. Stačil by jeden dych a pravdepodobne o päť dní zomriete.“ Tento desivý príklad slúžil na reklamu plánovaného vládneho programu na očkovanie viac ako dvoch miliónov amerických vojakov proti antraxu, ktorý bol implementovaný len čiastočne. Mnoho vojakov sa sťažovalo na vážne vedľajšie účinky.

Súčasne sa pracovalo tajne na najnebezpečnejších biologických zbraňach. Od roku 1997 vyvíjala CIA v rámci programu "Clear Vision" bakteriálnu bombu a skúmala šírenie

patogénov pri jej použití. V tom istom roku začala vojenská spravodajská služba CIA vyrábať geneticky modifikovaný variant smrtiacej baktérie antraxu (projekt Jefferson) - ktorý bol tak tajný, že podľa zúčastnených dokonca ani v Bielom dome pravdepodobne nevedeli o jeho účinkoch. Keď neskôr tento vývoj biologických zbraní odhalili médiá, hovorkyňa Pentagonu uviedla, že projekt bol plne v súlade s dohovorom OSN o biologických zbraniach, pretože výskum mal vraj čisto obranný charakter.

V roku 1997 bol založený „Projekt pre nové americké storočie“ (Project for the New American Century) - lobistická organizácia, ktorá mala značný vplyv na presadzovanie agresívnej zahraničnej politiky a zbrojenie. Jej členovia pozostávali z mnohých bývalých členov Reaganovej administratívy, ktorí za Clintona boli v pozadí, ale čoskoro v Bushovej vláde opäť prevzali vedúce úlohy. Ich hlavný cieľ bol "podstatné zvýšenie výdavkov na obranu", ktorá je potrebná na zvládnutie „globálnej zodpovednosti“. V roku 1998 napísali list prezidentovi Clintonovi, v ktorom ho vyzvali, aby „odvolal irackú vládu pod vedením Saddáma Husajna“, čo je síce „ťažké, ale potrebné predsavzatie“, pri ktorom dostane Clinton ich „plnú podporu“. K tomu malo dôjsť buď prevratom alebo vojnou proti Saddamovi, pretože má zbrane hromadného ničenia, najmä chemické a biologické, ktorých existencie síce nemožno dokázať, ale ani vylúčiť. List podpísalo 20 vplyvných politikov, vrátane bývalého šéfa CIA Jamesa Woolseyho a budúceho viceprezidenta Dicka Cheneyho. List bol skrytým hrozbou pre Clintona. V prípade, že by list ignoroval, mal by proti sebe mocnú alianciu. Clinton lobistom vyhovel. Úspešné rokovania medzi zbrojnými inšpektormi OSN a Irakom USA sabotovali a v tom istom roku bol nariadený viacnásobný bombový útok na sankciami trpiaci štát. Táto epizóda bola predzvesťou vojny v Iraku v roku 2003.

Popredný odborník na biologické zbrane v americkej armáde Robert P. Kadlec skoncipoval v roku 1995 dokument v tomto znení: „Biologické zbrane sú jedinými zbraňami hromadného ničenia použiteľné v celom spektre konfliktu. Ak sa použijú na obmedzenom priestore alebo ako prirodzene sa vyskytujúca choroba, dá sa ich nasadenie doveryhodne vyvrátiť. Z tohto pohľadu sú využiteľnejšie ako jadrové zbrane. (...) Môžu byť použité pod rúškom prírodných udalostí mimo vojen, ako aj v otvorenom boji proti živým bytostiam všetkého druhu - ľudom, zvieratám alebo aj rastlinám. (...) Biologická vojna by sa nemala zužovať len na zabíjanie alebo infikovanie ľudí. Možno nimi spôsobiť vážne ekonomické straty a následne politickú nestabilitu, pri ktorých použitie biologických zbraní sa dá doveryhodne poprieť, a tým presahuje možnosti akejkoľvek inej známej zbrane.“

Robert P. Kadlec je bývalý dôstojník špeciálnych síl a inšpektor biologických zbraní pre americkú armádu v Iraku. V roku 2007 sa počas Bushovej vlády stal hlavným vládnym poradcom pre oblasť „biologickej obrany“, neskôr aj štátnym tajomníkom pre núdzové riadenie na ministerstve zdravotníctva.

V 90. rokoch sa témy terorizmus a biologické zbrane stali politickým nástrojom vyplňujúcim argumentačnú medzeru, ktorá vznikla v dôsledku zániku komunizmu. Veľkého

nepriateľa v Moskve vystriedalo mnoho drobných „darebákov“ a „bioteroristov“, ktorých bolo treba v záujme všeobecnej bezpečnosti držať na uzde.

V roku 1998 bolo založené „Centrum pre civilné štúdie biologickej obrany“ (Center for Civilian Biodefense Studies), ktoré neskôr pod názvom „Centrum pre zdravotnú bezpečnosť“ (Center for Health Security) prevzalo počas corona-krízy vedúcu úlohu. Táto ustanovizeň sa stala za posledných 20 rokov centrom vedeckých konferencií, núdzových cvičení a najmä neustáleho strašenia verejnosti pred biologickým zbraňami. V nej sa schádzali vedci, armáda, politici, a práve tu boli dohodnuté plány a usmernenia, ktoré čoskoro platili celosvetovo.

„Centrum pre zdravotnú bezpečnosť“ získalo počiatočné finančné prostriedky od Johns Hopkins School of Public Health, zriadenej v roku 1916 miliardárom Johnom D. Rockefellerom ako súčasť Univerzity Johna Hopkinsa, založenej v roku 1876 prostredníctvom vysokého finančného príspevku miliardára Johna Hopkinsa. Vysoké finančné prostriedky nepatria iba dávnej minulosti. Názov Školy verejného zdravia (School of Public Health) bol v roku 2001 doplnený o meno Bloomberg - Bloomberg School of Public Health - potom, čo Michael Bloomberg, jeden z najbohatších ľudí na svete a americký prezidentský kandidát daroval Univerzite Johna Hopkinsa do roku 2020 viac ako 3 miliardy dolárov. Každý, kto daruje miliardy na vývoj, má rozhodujúci vplyv na rozvoj veľmi špecifických odvetví vedy a určuje impulzy a trendy, ktoré politici preberajú.

Prvá konferencia „Centra pre civilné štúdie biologickej obrany“ sa uskutočnila vo februári 1999, šesť mesiacov od jej založenia. Viac ako 900 účastníkov z desiatich štátov USA prišlo do Washingtonu do hotelu Crystal Gateway Marriott neďaleko Pentagonu, aby dva dni hovorili o bioterorizme. Na druhý deň konferencie prešli účastníci pripraveným simulačným scenárom, podľa ktorého neurčití teroristi zaútočili virmi kiahni na fiktívne americké mesto Northeast. Sedemstranový detailne vypracovaný plán predpokladal priebeh krízy vo všetkých podrobnostiach počas dvoch mesiacov. Vírusová katastrofa bola znázornená živo a text sa čítal ako filmový scenár. Cvičenie bolo obzvlášť realistické, azda aj preto, lebo úlohy lekárskeho a politického aktérov hrali účastníci, ktorí mali v príslušných inštitúciách vedúce postavenie. V tom istom roku nechal Pentagon v nevadskej púšti tajne vybudovať závod na výrobu antraxu (projekt Bacchus), aby vraj zistil, či je možné postaviť zariadenie na výrobu biologických zbraní s bežným vybavením. Počas dvoch rokov bolo zariadenie postavené a úspešne produkovalo baktériu podobnú antraxu.

V novembri 2000 sa konala druhá konferencia na tú istú tému, s tým istým obsadením ako na prvej konferencii. S financovaním neboli žiadne problémy, pretože prvé milióny prišli od Sloanovej nadácie. Tentoraz sa fiktívne mesto nevolalo Northeast, ale Goodtown, v ktorom neboli rozšírené kiahne, ale mor. Zodpovední za túto epidémiu boli opäť neurčití teroristi. Tentoraz však teroristický aspekt zostal v pozadí. Názov simulačnej hry bol: „Scenár epidemickej reakcie: Rozhodovanie v čase moru“. Dôraz sa kládol na epidemickú situáciu ako takú.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Trúchlivý úpadok pápežskej autority

V rokoch môjho detstva a mladosti - za pontifikátu Pia XI. a Pia XII. - pápež mal v kresťanskom svete vážnosť a autoritu, ktorá priam hraničila s kultom svätcov a blahoslavených. V prostredí, v ktorom som žil, sa o ňom nehovorilo inak a o Svätom otcovi. V nedeľu sa každá spievaná sv. omša končovala pápežskou hymnou: Živ, Bože, Otca svätého, Námestníka Kristovho! Pápežove slová a texty sa zbožne počúvali, jeho encykliky študovali, jeho nariadenia sa bez váhania prijímali a uvádzali do života.

Keď som bol stredoškólak, v štvrtom ročníku sme na hodinách náboženstva preberali cirkevné dejiny. Katechétom nám bol Michal Krovina (v rokoch totality profesor na teologickej fakulte v Bratislave) a dodnes mi tkvie v pamäti jeho výklad o cirkevných otcoch, osobitne o veľkej osobnosti učiteľa Cirkvi sv. Augustína. Augustín ako biskup musel čeliť konfrontácii s bludmi pelagiánov. Spor nadobúdala stále ostrejšie kontúry, takže napokon musela dohroziť Svätá stolica. Keď z Ríma prišlo rozhodnutie, sv. Augustín ho oznámil svojim veriacim ako konečné a záväzné. Jeho slová boli neskôr zhustené do vety: Roma locuta, causa finita - Rím prehovoril, debata je skončená. V neskorších storočiach sa tento princíp stáva akoby tradičným dedičstvom autoritatívneho riadenia Cirkvi a v tomto duchu mal svoju platnosť až donedávna.

V poslednom čase - ako to nedávno ironizoval istý americký časopis - sa toto heslo zvrhlo do formy Roma locuta - qui curat? (Rím prehovoril - a kto ho berie vážne?). Pápežov hlas sa stáva len jedným z mnohých a pritom nie vždy ten najdôležitejší. Biskupské konferencie, jednotliví biskupi, kňazi i veriaci nie vždy konajú tak, ako Rím rozhoduje, občas nekonzakujú vôbec, alebo konajú opak toho, čo sa od nich vyžaduje.

Názorným príkladom takého správania je nedávny zásah Sv. stolice do pripravovaného programu americkej konferencie biskupov. Vedenie Konferencie oznámilo, že na svojom jarnom generálnom zasadnutí 17. júna 2021 predloží návrh dokumentu o Eucharistii a jej spásnej úlohe v živote Cirkvi. Takéto stanovisko je potrebné, pretože mnohí veriaci nemajú správny názor na niektoré základné teologické aspekty a iba nedokonalú znalosť duchovného bohatstva tejto sviatosti.

Avšak niektorí kardináli, biskupi a viacerí aktívni politickí činitelia, najmä príslušníci Demokratickej strany videli v tomto návrhu iba zastretý krok, ktorým sa má odmietnuť prístup k sv. prijímaniu niektorým politikom, ktorí otvorene podporujú zákonodarstvo umožňujúce umelé prerušenie tehotenstva, a medzi ktorými je aj súčasný prezident Joe Biden a predsedníčka parlamentu Nancy Pelosi.

Tito členovia biskupskej konferencie veľmi rezolútne oponovali vydaniu takéhoto dokumentu. Do debaty zasiahla aj Svätá stolica. Z poverenia pápeža Františka prefekt Kongregácie pre náuku viery, kardinál Luis Ladaria, adresoval americkej konferencii biskupov list, v ktorom naliehavo žiada, aby spomalili celý proces, aby najprv celú záležitosť prediskutovali („an extensive and serene dialogue“) a len potom koncipovali text dokumentu. Predseda kon-

ferencie dal o veci hlasovať a biskupi odmietli túto kritickú rímsku žiadosť drvivou väčšinou 168 hlasov. Za rímsky návrh hlasovalo iba 55 biskupov a 6 biskupi sa zdržali hlasovania. Na zasadnutí Konferencie biskupov USA - v meste Baltimore v dňoch 15.-18. novembra 2021 - dokument bol predložený na schválenie a takmer jednohlasne prijatý: 222 biskupov hlasovalo za, 8 boli proti a 3 sa zdržali hlasovania.

Aký závažný kontrast s podobnou situáciou v minulosti! Vo februári 1899 pápež Lev XIII. v encyklike Testem benevolentiae opatne (ale výstražne) kritizoval Cirkev v Amerike za jej pokusy o náboženský „amerikanizmus“, v ktorom on videl odklon od pevnej pravovernej línie. Kardinál James Gibbon promptne reagoval listom, v ktorom pápežovi ďakuje za toto upozornenie a uisťuje ho, že v radoch amerických katolíkov niet seriózneho kňaza ani veriaceho, ktorý by chcel presadiť takúto „extravagantnú a absurdnú doktrínu.“

Podobný a oveľa vážnejší a nebezpečnejší prípad sa stal v Nemecku. Nemecká i svetová katolícka verejnosť bola v marci 2019 prevapená správou, že nemecká biskupská konferencia pripravuje vlastnú synodálnu cestu a spoločne s laickou katolíckou organizáciou Ústredný výbor nemeckých katolíkov (Zentral komitee der deutschen Katholiken) idú „rozvíjať synodalitu v Cirkvi“ svojším nemeckým spôsobom. Chcú sa zaoberať aj takými páličivými otázkami súčasnosti ako celibát, postavenie žien v Cirkvi, sexuálna morálna problematika a pod.

Pápež František vyjadril svoj nesúhlas s týmto postupom a v liste (z 29. júna 2019) sa obracia na „putujúci Boží ľud v Nemecku“. S pastorálnou starostlivosťou varuje: „Život univerzálnej Cirkve spočíva v regionálnych cirkvách, práve tak ako regionálne cirkvi žijú a rozkvitávajú v univerzálnej Cirkvi. Ak by od nej oddelili, to by znamenalo ich oslabenie, ich úpadok a napokon ich smrť.“

Na podporu svojich námietok pápež požiadal prefekta Kongregácie pre biskupov Marka Ouelleta, aby cirkevno-právne a teologicky poukázal bratom v Nemecku, že ich zámery a konanie sú v rozpore s cirkevnou disciplínou.

Kardinál Ouellet posla nemeckým biskupom obsiahly list (zo 4. septembra 2019), v ktorom zreteľne a dôrazne ich upozorňuje, že ich zamýšľané podujatie skúmala Pontifikálna rada pre výklad legislatívnych /kanonických/ textov (Pontificium consilium de legum textibus) a došla k záveru, že ich synodálna cesta je nesprávna, neoprávnená a „ekleziologicky neplatná“. Z tohto hľadiska sa celé podujatie javí ako nežiaduce riziko ďalšieho neželateľného štiepenia v radoch Cirkvi.

Autoritatívnejšie a jasnejšie Rím už prehovoril nemohol. A výsledok? Roma locuta - qui curat?, čiže: Rím prehovoril, ale tí, čo mali počúvať, ostávajú k výzve hluchí. Zotrvávajú na svojom stanovisku bez ohľadu na dôsledky. A tie môžu byť katastrofálne. Ako varuje kolínsky arcibiskup, kardinál Rainer Woelki -

jeden z mála nemeckých biskupov, ktorý neschvaľuje túto modernistickú Sonderweg - vzniká situácia, keď Cirkev v Nemecku prestane byť organickou súčasťou univerzálnej Cirkvi a stane sa nemeckou národnou cirkvou, v krajnom prípade schizmatickou.

Mimochodom: Posledné zasadanie tejto nemeckej synody sa konalo v dňoch 30. sept. - 2. okt. 2021 vo Frankfurte. Stretnutie sa končilo predčasne po tom, čo zhromaždenie odhlasovalo text rezolúcie o cirkevnom pozhňavani dvojíc rovnakého pohlavia a diskutovanie o návrhu, či Cirkev vôbec potrebuje vysvätených kňazov.

V posledných mesiacoch sme až príliš často svedkami podobného poklesu pápežskej autority. Len nedávno - dňa 15. marca 2021 - Kongregácia pre náuku viery vydala dekrét schválený Sv. Otcom Františkom, v ktorom vyjadruje jasné stanovisko Cirkvi k zväzkom osôb rovnakého pohlavia. Na otázku, či má Cirkev právomoc (a teda, či je dovolené) pozhňavať takéto zväzky, tento najvyšší cirkevný úrad jednoznačne odpovedá, že udeľovať pozhňanie na takéto vzťahy a partnerstvá je dovolené. To by bolo mylné a zavádzajúce, pretože by mohlo vyvolať dojem, že spolužitie dvoch osôb rovnakého pohlavia je rovnocenné so sviatostným manželstvom. Celkový obsah dekrétu vyznieva v tom zmysle, že homosexuálne akty sú hriechom a Cirkev nemôže pozhňavať hriech. Cirkev uznáva, že takýchto vzťahoch sa nachádzajú aj určité pozitívne prvky, ktoré samy o sebe sú cenné a uznávané. Ale toto nestačí ospravedliť homosexuálne akty a nemôže ich urobiť prijateľnými objektami cirkevného pozhňania, pretože jestvujú v kontexte zväzku, ktorý v rozpore s plánom Stvoriteľa.

Dekrét Kongregácie pre náuku viery nevyhlasoval nič nového, iba pripomínal a potvrdzoval stáročné učenie Cirkvi. Napriek tomu dokument vyvolal bezprecedentnú vlnu sklamaní, rozhorčenia, ba aj priameho odmietavého odporu - hlavne v západoeurópskych a severoamerických štátoch. Nasledovali viaceré verejné prejavy tejto nespokojnosti a odporu voči pápežskej autorite.

Najhlasnejšie sa tento nesúhlas prejavil v Nemecku, kde sa pozhňanie párov rovnakého pohlavia dožadovali niektorí biskupiešte pred zverejneným dekrétom. Mohučský biskup Peter Kohlgraf v diecéznom časopise Glaube und Leben oznamuje svojim veriacim, že došiel k presvedčeniu, že postoj Cirkvi k homosexualite potrebuje zmenu. Vraj: Katolícka cirkev musí upraviť svoj prístup voči homosexuálnym dvojiciam, sprevádzať ich a pozhňavať to, čo je dobré v ich spolunažívaní (Glaube und Leben, 3. feb. 2021).

Krátko po zverejnení tohto dekrétu okolo 200 nemeckých teológov a vyše 2 000 kňazov podpísalo vyhlásenie, v ktorom vyjadrujú súcit a spolicenie s „ukrivenými“ homosexuálnymi dvojicami a sľubujú, že budú naďalej pozhňavať ich zväzky: „Budeme pokračovať v sprevádzaní dvojíc, ktoré vstupujú do záväzného spolicenia a budeme žehnať ich zväzky aj v budúcnosti. Neodmietame im obrad pozhňania.“

Desať rokov od odchodu historika Ladislava Deáka

V pondelok 15. novembra 2021 uplynulo 10 rokov od smrti jedného z najznámejších slovenských historikov PhDr. Ladislava Deáka, DrSc.

Narodil sa v obci Markovce v okrese Michalovce 13. januára 1931 v rodine gréckokatolíckeho farára. Ako žiak ľudovej školy v Ruskom Hrabovci a potom gymnázia v Užhorode zažil maďarskú okupáciu v rokoch 1939 – 1944. Už ako malý žiak sa tak stal súčasťou maďarského školského systému, ktorý Seton-Watson označil za „najväčší maďarský priemysel“. Skúsenosti z tejto kapitoly života, keď sa maďarský štát násilím snažil o odnárodenie a pomadžarčenie slovenských detí, ho ovplyvnili na celý zvyšok života a iba v ňom upevnili prebúdajúce sa národné povedomie.

Po obnove ČSR v roku 1945 pokračoval v gymnaziálnych štúdiách v Michalovciach a Humennom, kde v roku 1950 maturoval.

V spomenutom roku 1950 čsl. štát úradne zrušil gréckokatolícku cirkev, čo postihlo aj jeho rodinu; otec sa na rok ocitol v koncentračnom tábore pre kňazov v Podolínci.

Ladislav Deák začínal ako učiteľ v Košiciach. Súčasne dialkovo študoval na tamojšej pedagogickej fakulte. Po skončení prvého ročníka prestúpil na Filozofickú fakultu UK v Bratislave, odbor história, ktorého štúdium završil v roku 1957. Diplomovú prácu napísal z problematiky stredoveku – o obchode Bardejova s Poľskom v polovici 15. storočia. Nasledujúcich päť rokov pôsobil ako profesor dejepisu na Strednej zdravotníckej škole v Bratislave.

Keďže najbližším mu bolo pole vedeckého výskumu, v októbri 1962 nastúpil na internú aspirantúru do Československo-sovietskeho inštitútu (neskôr Ústav dejín európskych socialistických krajín) v SAV. Tu ho prijali na výskum problematiky novodobých dejín Juhoslávie a štátov strednej Európy v medzivojnovom období. V roku 1967 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu Juhoslávia a Malá dohoda.

Spomenutý geopolitický priestor neskôr rozšíril aj o ďalšie aspekty, najmä o zahraničnopolitické problémy stredoeurópskych štátov v období česko-slovenskej krízy. Od začiatku 80. rokov sa venoval postaveniu Slovenska v širšom stredoeurópskom kontexte pred druhou svetovou vojnou, najmä (česko)slovensko-poľským a (česko)slovensko-maďarským vzťahom.

V rokoch normalizácie mohol ostať na pracovisku, no bol mu zamedzený vedecký rast. Až v roku 1990 mohol obhájit' vedeckú hodnosť doktora historických vied na monografii Zápas o strednú Európu v rokoch 1933 – 1938.

Ak v 70. rokoch bol uznávaným odborníkom na dejiny strednej Európy a Balkánu, po roku 1990 sa vyprofiloval na popredného historika slovensko-maďarských vzťahov v 20. storočí a vôbec najlepšieho slovenského znalca maďarskej politiky, pri ktorej sa, ako neraz zdôrazňoval, menia len prostriedky, nie ciele.

Práve dlho tabuizovaná problematika

slovensko-maďarských vzťahov vstúpila do ponovembrovej spoločnosti nezvyčajne razantne.

Deák vedecky spracoval dvojstranne napäté vzťahy v r. 1918 – 1939, ktoré vyvrcholili maďarskou agresiou voči ČSR a Slovensku. Spracoval Trianonskú mierovú zmluvu, koncepciu maďarskej politiky voči Slovensku medzi dvoma vojnami, v čase Mnichova a Viedenskej arbitráže, poľské ambície voči Slovensku, politický vývoj maďarskej menšiny v Česko-Slovensku, politické pozadie Malej vojny v roku 1939 či otázku vyhánania desiatok tisíc čsl. občanov z okupovaného územia južného Slovenska po Viedenskej arbitráži. Vydal viaceré monografie, edície dokumentov, popularizačné práce i obrovské množstvo článkov či vyjadrení pre médiá. (V súčasnosti však nie je v predaji, resp. voľne dostupné, ani jedno z jeho knižných diel...)

Dr. Deák po vedeckej stránke nastavil latku veľmi vysoko. Okrem vysokej odbornosti a precíznosti bol však známy svojim ľudským, mimoriadne otvoreným a ústretovým prístupom. To bol medzi historikmi skôr zriedkavý zjav. Tí, čo s ním prišli do styku ho poznali ako skromného, obetavého a pokorného človeka, ochotného kedykoľvek pomôcť.

Okrem vedeckej, publikačnej a expertíznej činnosti sa roku 1989 aktívne zapájal aj do spoločenských iniciatív, ktoré smerovali k dosiahnutiu zvrchovanosti a plnej štátnej suverenity Slovákov. (O. i. bol členom Spoločnosti slovenskej inteligencie Korene.) Na rozdiel od väčšiny historikov v HÚ SAV, ktorí zotrvali na pozíciách československej štátnej idey, ba neraz zastávali vyslovene protislovenské postoje, Deák privítal vznik druhej Slovenskej republiky 1. januára 1993. Ako historik a znalec politických procesov v Európe vytrvale upozorňoval na vonkajšie i vnútorné riziká ohrozujúce ťažko nadobudnutú suverenitu slovenského národa.

Osobitne vystríhal pred hrozbou čechoslovakizmu a maďarskej iredenty ohrozujúcej územnú celistvosť, ba samotnú existenciu Slovenskej republiky.

Tieto jeho apely však ostali v politike i v spoločnosti nevypočítané.

Zomrel 15. 11. 2011 v Bratislave.

V roku 2012 mu prezident SR udelil (in memoriam) Rad Ľudovíta Štúra I. triedy za celoživotné dielo.

VEDECKÉ MONOGRAFIE:

- Európa na prelome. Diplomatiek a politické vzťahy v rokoch 1932 – 1933 (spoluautor V. Bystrický). Bratislava 1973.
- Zápas o strednú Európu 1933 – 1938. Politické a diplomatické vzťahy. Bratislava 1986.
- Slovensko v politike Maďarska v rokoch 1938 – 1939. Bratislava 1990.
- Hra o Slovensko. Slovensko v politike Maďarska a Poľska v rokoch 1933 – 1939. Bratislava 1991.
- Hungary's Game for Slovakia. Bratislava 1996.

EDÍCIE DOKUMENTOV:

- Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti II (spoluautor). Bratislava 1998.
- Viedenská arbitráž I. (20. september – 2. november 1938); 2. november 1938: dokumenty. Martin 2002.
- Viedenská arbitráž: 2. november 1938: Dokumenty. II. Okupácia (2. november 1938 – 14. marec 1939). Martin 2003.
- Viedenská arbitráž: 2. november 1938: Dokumenty. III. Rokovania. (3. november 1938 – 4. apríl 1939). Martin 2003.

VEDECKO-POPULÁRNE PRÁCE:

- Starý národ – mladý štát: Prehľad slovenských dejín pre školy (spoluautor). Bratislava 1994.
- Trianon – ilúzie a skutočnosť. Bratislava 1995.
- Politický profil Jánosa Esterházyho. Bratislava 1995.
- „Spravodlivosť pre Maďarsko“... Maďarsko a politika maďarskej menšiny na Slovensku v rokoch 1938 – 1939. Bratislava 1996.
- Slováci v maďarskej politike 1918 – 1939. Bratislava 1996.
- Súčasníci o Trianone (zostavovateľ). Bratislava 1996.
- Viedenská arbitráž – 2. novembra 1938. Bratislava 1998.

KONFERENČNÉ ZBORNÍKY

- Malá vojna: vojenský konflikt medzi Maďarskom a Slovenskom v marci 1939. Príspevky z konferencie v Michalovciach 30. marca 1993. Bratislava 1993.
- Slovensko a Maďarsko v rokoch 1918 – 1920. Zborník referátov z konferencie v Michalovciach 14.-15. júna 1994. Martin 1995.

MARTIN LACKO

Podobne aj v Rakúsku, kde asi 350 kňazov pod vedením pastora Helmuta Schüllera vydalo (už svoju druhú) „Výzvu k neposlušnosti“, v ktorej sa hovorí: „Rozhodne protestujeme proti názoru, že navzájom sa milujúce dvojice osôb toho istého pohlavia nie sú čiastkou Božieho plánu. V takom prístupe vidíme pokus o podkopávanie reality stvorenia dogmatizujúcimi predsudkami.“

V Rakúsku sa k nespokojencom pridali aj jeden z blízkych spolupracovníkov pápeža Františka viedenský kardinál Christoph Schönborn, ktorý v rozhovore poskytnutom redaktorovi tlačovej agentúry Kathpress – aj keď mierne a zdvorilo – tiež vyjadril svoje sklamanie nad deklaráciou Kongregácie, ktorá sa „hlboko bolestne dotkla mnohých ľudí.“ Parafrazujúci slová pápeža Františka namietla, že „požehnanie nie je odmenou za dobré správanie, ale prosba o pomoc zhora.“

Podobné svedectvá klesajúcej pápežskej autority možno vidieť v prejavoch nesúhlasu s konaním pápeža Františka v lete 2018, keď nariadil revíziu Katechizmu Katolíckej cirkvi, článku 2267, v otázke prípustnosti trestu smrti. Sv. Otec „požiadala o novú formuláciu učenia Cirkvi o treste smrti v súvislosti s hlbším chápaním Cirkvi ohľadom úcty voči hodnote každého ľudského života.“ V tomto prípade sa proti rozhodnutiu Svätej stolice postavili konzervatívne kruhy v Cirkvi.

Značnú vlnu nespokojnosti rozvírila aj tajná dohoda Vatikánu s komunistickou Čínou v septembri 2018 a jej predĺženie v októbri 2020. Obsah dohody je neznámy, ale z vonkajších úkazov je zrejme, že Sv. stolica urobila ústupky, ktoré nijako nezlepšujú postavenie katolíkov v Číne. Mnohí skúsení a vážni odborníci vidia v tomto prístupe reprízu neslávnjej Ostpolitik kardinála Casaroliho a poukazujú na neúspešný výsledok takýchto podujatí. Najhlasnejším kritikom dohody je kardinál Jozef Zen, emeritný biskup Hong Kongu. Úzkostlivo pripomína vedeniu Katolíckej cirkvi, že takéto konanie rozdeľuje Cirkev v Číne a je vlastne „vraždou Cirkvi Číne a vrahmi sú tí, čo by ju mali chrániť a brániť“ („the murder of the Church in China by those who should protect and defend her.“ – Catholic News Service, 9.jan.2020). Kardinál Zen sa pri tom sťažuje, že v júli 2019 predložil pápežovi svoje pochybnosti (dubia) a námietky, dostal od neho prísľub, že si predložené témy preštuduje, ale „dosiaľ“ (do januára 2020) nijakú odpoveď od Sv. otca nedostal.

K poklesu pápežskej autority značnou mierou prispela aj Deklarácia o bratstve za svetový mier a spolunažívanie (Document on Human Fraternity for World Peace and Living Together), ktorú pápež spolu s veľkým imanom podpísal v Abu Dhabi dňa 4. februára 2019 a v ktorej títo vrcholní predstavitelia dvoch najpočetnejších náboženstiev na planéte vyhlasujú: „Sloboda je právom každého človeka. Každý jednotlivec požíva slobodu viery, myslenia, slova a činu. Pluralizmus a rozmanitosť náboženstiev, farba pleti, pohlavie, rasa a jazyk sú prejavmi Božej vôle a Jeho múdrosti, ktorou stvoril ľudské pokolenie. Táto Božia múdrosť je zdrojom, z ktorého vyvierajú právo na náboženskú slobodu a slobodu byť odlišným.“

Svetová tlač živo komentovala túto deklaráciu a senzačne ju označovala za „duchovnú superbombu“ (Pope Francis dropped the spiritual mother of all bombs). Veta, že rozmanitosť náboženstiev je prejavom Božej vôle, vyvolala u mnohých veriach zmiešané pocity – od údivu až po pohoršenie.

S odvolaním na Sv. Písmo, na Ježišove príkazy a na magistérium

Cirkvi nesúhlasiaci kritici poukazujú, že Boh síce dovoľuje a pripúšťa rozmanitosť náboženstiev, ale Jeho vôľou je „jeden ovčinec a jeden pastier“. Veď toto bol cieľ vtelenia a smrti Jeho Syna, ktorý pri svojom odchode z tohto sveta dal svojim učeníkom príkaz: „Id'te do celého sveta a učte všetky národy!“ Po celú dobu svojho jestvovania Cirkev plní tento príkaz svojou misionársko-evanjelizačnou činnosťou, aby „všetci jedno boli.“ Bolo všetko doterajšie obetavé úsilie omylom?

Iní sa pýtajú: „Ako môže pápež-jezuita spochybňovať misionársku činnosť Cirkvi, keď patrónom misií je jezuita František Xaverský a keď len zásluhou misionárskej činnosti horlivých kňazov-jezuitov môže za svoju existenciu ďakovať Katolícka cirkev v jeho rodnej Argentíne a celej Latinskej Amerike?“

S podobnými pocitmi sklamaní, nespokojnosti a nesúhlasu sa stretáva aj posledné rozhodnutie: pápežské motu proprio Traditionis custodes o obmedzení tradičnej latinskej liturgie, ktoré bolo zverejnené 16. júla 2021. Veriaci, ktorých sa toto opatrenie dotklo, sa pýtajú, prečo pápež, ktorý na jednej strane hlása „jednotu v rozmanitosti foriem“, na druhej strane kladie prekážky a vytláča z praxe jednu z najstarších liturgií.

Sklamaní katolíci, ktorí uprednostňujú tradičnú liturgiu, sú v rozpakoch: ako dať takéto konanie do súladu s výrokmi, ktoré odzneli z jeho úst len nedávno (13. okt. 2021), keď v svojom príhovore na verejnej audiencii Sv. otec povedal: „Kresťanská sloboda znamená rešpektovať kultúru a tradície a nie násilne presadzovať svoj vlastný model, ako keby bol ten najdokonalejší a najpriateľnejší. V dejinách evanjelizácie sa spáchalo veľa tragických chýb práve tým, že bola snaha nanútiť iba jeden kultúrny model... Boli prípady, že pri presadzovaní jedného jediného modelu sa neváhalo siahnúť aj k násilnostiam.“

Navyše: na celom tomto zásahu do liturgického života Cirkvi najviac zaráža skutočnosť, že pápež František tu otvorene ruší rozhodnutie svojho predchodcu Benedikta XVI. Takto jeho motu proprio vytvára nežiaduci precedens: ak jeden pápež protirečí učeniu svojich predchodcov, to môže následne vyvolať pochybnosti nielen o pápežskej autorite, ale nepriamo aj o pápežovej neomylnosti, podkopávať vieroučnú moc všeobecných koncilov, oslabovať dôveru a vytvárať krízovú situáciu.

Avšak pápež František tieto obavy nezdieľa a súčasnú krízu nepokladá za dôvod obáv o budúcnosť. Dňa 3. augusta 2021 povedal: „Ťažkosti a krízy v Cirkvi nie sú náznakmi úpadku Cirkvi, sú iba svedectvom, že Cirkev je živá... Nezabúdajme, že Cirkev vždy musela čeliť rozličným výzvam, vždy zápasila s krízami, pretože je živým organizmom. Všetko, čo je živé, prechádza krízovými obdobiami. Iba mŕtve veci nepoznajú krízu.“ (National Catholic Reporter, 3. aug. 2021).

Má pravdu. Ale či má dostatočnú autoritu veľpastiera, aby uspokojil a presvedčil o svojej pravde znepokojenú a uistil pochybujúce ovečky svojho stáda?

Sv. Otec sa často obracia na svojich poslucháčov a na všetkých veriach, aby sa zaňho modlili. Nuž, zakončíme túto trúchlivú reflexiu oficiálnou modlitbou Cirkvi za pápeža:

„Všemohúci večný Bože, zmiluj sa nad mojím služobníkom, našim veľkňazom Františkom. Spravuj ho podľa svojej láskavosti na ceste spasenia tak, aby z Tvojej štedrosti Tebe ľúbezné veci vyhadával a so všetkou silou vykonával.“

FRANTIŠEK VNUK

17. decembra 2021 sa dožíva významného životného jubilea Prof. PhDr. Eva Fordinállová CSc. Významná slovenská poetka, spisovateľka, esejistka, kulturologička, znalkyňa slovenskej histórie, národovkyňa, ktorá svoj profesionálny život s maximálnym nasadením zasvätila literárnej histórii, jazykovede a pedagogickej činnosti na základných, stredných i vysokých školách. Je autorkou mnohých odborných i beletristických knižných publikácií, štúdií a článkov. No predovšetkým je veľmi milou, múdrou, skromnou, jednoduchou, tichou, obetavou, pracovitou, hlboko veriacou ženou s vysokým sociálnym ctením, ktorá sa vždy naplno rozdáva a pracuje pre iných, a sama zostáva v úzadí a tak sa niekedy možno stáva, že jej život a práca zostávajú nie celkom docenené a ohodnotené.

Narodila sa v malom domčeku v blízkosti rodného domu Jána Hollého a kostola sv. Mikuláša v roku 1941 v Borskom Mikuláši. V súčasnosti žije v Skalici. Študovala na pedagogickom inštitúte v Trnave, odbor slovenský jazyk a literatúra – dejepis, na Filozofickej fakulte UK v Bratislave odbor história – slovenský jazyk a literatúra, kde v roku 1973 získala titul PhDr. V historickom ústave SAV Bratislava získala v roku 1979 titul CSc. a v roku 1997 sa habilitovala na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre.

Pôsobila ako učiteľka a pedagogička na Základnej škole v Hradišti pod Vrátnom, v Borskom Mikuláši, na Strednej zdravotníckej škole v Skalici na Pedagogickej fakulte UK Trnava, na pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity a na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Pôsobila aj v Ústave slovenskej literatúry SAV v Bratislave, ako samostatná vedecká pracovníčka. Vo svojej vedeckej práci sa venovala osobnosti a dielu básnika Jána Hollého, rodom tiež z Borského Mikuláša, ktoré prezentovala v rozsiahlej monografii Ján Hollý (1785-1849), Veda, vydavateľstvo SAV Bratislava 2003 a Ján Holý v Slovenskom národno-kultúrnom vedomí, Typi Universitatis Tyrnaviensis, vydavateľstvo Trnavskej univerzity a Veda vydavateľstvo SAV 2007. Jána Hollého skúma v širších literárno-historických súvislostiach, predovšetkým ideu slovenskej kresťanskej kultúry a národnej suverenity v eu-

rópskom kontexte, s akcentom na cyrilo - metodskú tradíciu, ako slovenské národné kultúrne dedičstvo. Sleduje i aplikáciu jeho ideí do národnej ideológie romantickej generácie. Tiež sa venovala Augustínovi Doležalovi zo Skalice, čo vyústilo v monografiu Stretnutie so starším pánom alebo Tragédia Augustína Doležala (Vydavateľstvo Osveta Martin 1993). Tiež vydala publikáciu o literatúre, Literárna mozaika Senice (Arcus Senica 1998). Vo vydavateľstve Typi Universitatis Tyrnaviensis vydala v roku 2008 knihu venovanú literárnej histórii Problematika a problémy slovenskej klasicistickej poézie. V Záhorskom múzeu v Skalici vyšla v roku 2001 jej publikácia Jozef Miloslav Hurban, ako sprievodný ma-

a študijných materiálov. Od vzniku v r. 1993 aktívne pôsobí v redakčnej rade dvojmesačníka Záhorie, vydávaného Záhorským múzeom v Skalici už takmer 30 rokov. Je členkou autorského kolektívu Lexikónu katolíckych kňazských osobností Slovenska (Lúč Bratislava 2000). Je vnímavou duchovnou poetkou. V roku 1995 sa stala absolútnou víťazkou celoslovenskej súťaže Literárna Senica Ladislava Novomeského. Jej kresťanská poézia je jednou z najintímnejších a najľúbostnejších, je autorkou viacerých básnických zbierok a mnohých rozhlasových zamyslení, či príspevkov do časopisov duchovného zamerania. Vydala básnické zbierky Chystám ti miesto (Lúč Bratislava 2007), Vôňa Záhoria, v ktorej

tolické noviny, Kultúra, Literárny týždenník, Skalický obzor, Rodinné spoločenstvo, Slovenská literatúra, Slovenské národné noviny, Slovenské pohľady, Učiteľské noviny, Verbum, Viera a Život, Záhorie a ďalších.

Je nositeľkou viacerých ocenení. V roku 2018 získala cenu Fra Angelico, ktorá je zo strany Konferencie biskupov Slovenska prejavom uznania zástupcom umeleckej obce zo strany Katolíckej cirkvi, ktorí aj dnes v čase úpadku kultúry globalizácie, komercializácie a liberalizmu, napriek silnejúcemu tlaku neváhajú presadzovať vo svojej tvorbe kresťanské myšlienky a hodnoty. V roku 2016 si za celoživotnú tvorbu prevzala cenu Spolku slovenských spisovateľov. V roku 2012 prevzala z rúk predsedu Matice slovenskej Mariána Tkáča Cenu Daniela Rapanta. V roku 2011 jej bolo udelené čestné občianstvo obce Borský Mikuláš za celoživotné dielo prispievajúce k poznaniu a odovzdávaniu odkazu národného dejateľa Jána Hollého a mimoriadny prínos k šíreniu dobrého mena a propagácii svojho rodiska Borského Mikuláša. V roku 2008 získala cenu Trnavského samosprávneho kraja za vedeckú prácu v oblasti literárnej histórie a výsledky dosahované v oblasti. V roku 2004 bola ocenená cenou primátora mesta Skalica.

Nech všemohúci vo viere, ktorého čerpá silu pre svoj život a tvorbu, a do ktorého rúk sa denne zveruje svojimi modlitbami, ju ešte dlho zachová, obdarí dobrým zdravím, odmení jej bohatú, nezištnú celoživotnú činnosť a dá jej ešte veľa síl, schopností a inšpirácií k jej tichej, tvorivej práci, ktorú vykonáva na jeho oslavu a pre dobro a povznesenie všetkých ľudí dobrej vôle i Slovenského národa.

Ako ona napísala v jednom z ranných zamyslení: „Ved' celými dejinami ľudstva sa tiahne reťaz tých, ktorí nezrelo a mocenskými pákami narábali v slepom presvedčení, že sú „veľkými“. O tých „nepatrných“ sa v dejinách nepíše. V dejinách ľudstva. Ale ak by sa spísali dejiny cesty k ľudskosti, bola by reč práve o nich.“ Ona je „veľkou“ tak svojím rozsiahlym širokospektrálnym dielom v oblasti literárnej histórie, ako hĺbkou duchovného života, ale najviac svojou skromnosťou a ľudskosťou.

LUDOVIT KOŠÍK

Poetka Eva Fordinállová jubuluje

teriál k jeho expozícii v Hlbokom. Kniha Tajomné pramene v nás, ktorá vyšla v roku 2013 v Literárnom informačnom centre Bratislava, vychádza z duchovného posolstva sv. Cyrila Metoda, ktoré pretrvalo v dejinách národa a poukazuje na nadradenosť duchovných hodnôt nad telesnými. V knihe Otec a syn Národa (Záhorské múzeum Skalica 2015) sa venuje vzťahu Jána Hollého a Ludovíta Štúra. V roku 2016 pri príležitosti 100. výročia úmrtia Svetozára Hurbana Vajanského vyšla jej kniha Odklínanie Vajanského (Politologický odbor Matice Slovenskej v spolupráci s Vydavateľstvom spolku slovenských spisovateľov 2016). Je spoluautorkou Dejín Slovenskej literatúry (Matica Slovenská Martin), kde pripravila časť o klasicistickej literatúre. Tiež je autorkou viacerých vysokoškolských príručiek

sa autorka vyznáva z lásky k rodnému Záhoriu, ktoré má vo zvláštnej láske (Záhorské múzeum Skalica 1997 a 2008) ako aj v knihe básní a esejí Mystika Záhoria I. a II. (Záhorské múzeum 2013 a 2015) Stretlo ma svetlo, (Lúč Bratislava 2009) Z hlbokosti duše (Lúč 2011). Ranné zamyslenia, tvoria prepis krátkych úvah o duchovnej podstate človeka a sveta odvysielaných v rovnomennej relácii Slovenského rozhlasu, ktoré človeka smerujú k vyšším, cieľom. (Záhorské múzeum Skalica 2001). Jej poslednou doteraz vydanou básnickou zbierkou je knižka Hore srdcia (Lúč 2019). Tiež v roku 2019 vyšla v Skalici jej knižka Dejiny skalickej mestskej reči. Publikuje v domácich i zahraničných vedeckých zborníkoch, v literárnych a pedagogických časopisoch, i časopisoch duchovného zamerania, ako Ka-

Snímka: Teodor Križka

VEČERNÉ VOLANIE

Vábenie zvona kdesi zďaleka
znie ponad lesy, dĺžky obilia.
Bezbrehu ako matka Ojda nariekam
nad všetkým, čo som stratila,
túžim sa vybrať ktoviekam,
kde ako vánkom kolísaná ľalia
zvon vábi mierom: kdesi zďaleka
znie ponad lesy, krovie, dĺžky obilia.

SKALICKÉ OBERAČKY

Po krajnóm od venku plné sa vinohradi krúťá.
Škorci do nich lahkím sa ženú od hája povetrím,
náhlia sa, aby tam boli skôr ako ľudia.
Už cupkajú orechy na zem, zo záhrad stúpa dym,
dni chladnú ako láska –
jeseň sa prikráda z lesného prútia,
treba sa pohnúť z mestských dlažieb
k chodníkom slnečným :
veď vonku po briežkoch plné sa vinohradi krúťá
a škorci už lahkím sa ženú od hája povetrím.

VÝZVA

Len jedna nás čnosť, skutki a zásluhi
ku vlast'i veľkých sú učiť v stave.
Kto to vie lepšie než ty? Kto druhý,
čo si ju nosil na srdci i v hlave?
Vždy láskou k nej si liečil smútky a neduhy,
lebo si poznal jej korene zdravé.
Kiež tvoja nás čnosť, skutki i zásluhi
ku vlast'i veľkých sú učiť v stave!

RÝCHLIKY

Rýchliky, prečo sa do noci ženiete?
Za kým sa vám tak cnie
v temnotách bez svetiel?
Za kým len? Nemá tma všade je rovnaká.
Na žiadnej stanici nikto ma nečaká.

IBA SNY

Na východ od Karpát
cez dĺžku zelenú
ešte mi zopárkrát
sny rosou prebehnú

a sledia po meste,
keď nocou šumí dážď,
či v jeho šeleste
pokojne usínaš...

v snoch sa mi ešte cnie.
Ešte mi zopárkrát
nejeden prebehne
na východ od Karpát.

JESENNÉ ZÁHRADY

Deň trpkým dymom štiplávie.
Plameňom v hrebni vetra
Praskajú hrivy hrdzavé.

Všetko som do ohňa zmietla.
Som plná čistého svetla.

EVA FORDINÁLOVÁ

Večerné volanie

MINISONET

Až príde čas a vyberie ma, Pane,
z môjho milovaného Záhoria
do svojej všemohúcej dlane,

vyprš naň z mojej duše celé more pokoja,
miluj ho nežne – ako ja.

MODLITBA ZA NÁROD

Pane, ja viem, že skúšaš národ náš,
či nezmámi ho zvodný hlas,
či dúfať v Teba neprestane.
Nikdy, Pane!

Pane, ty zavše naložíš
na plecía verných ťažší kríž.
Nám vložil si až dvojramenný na ne.
Z lásky, Pane?

Dejinami ho nesieme
a vždy nás dvíhal zo zeme.

Modlitba s prácou
boli naše zbrane.
Chráň nás, Pane!

RÝCHLIKY

Rýchliky, prečo sa do noci ženiete?
Za kým sa vám tak cnie
v temnotách bez svetiel?
Za kým len? Nemá tma všade je rovnaká.
Na žiadnej stanici nikto ma nečaká.

VÔŇA ZÁHORIA

Aká je noc voňavá a hebká!
Dážď šuchorí po záhrade
ako čierna sliepka.

Hrabe, zobká, prelietava,
plno je ho všade!

Do piesočných smädných polí
zlaté vajcia kladie.

Téma účasti slovenských vojakov vo vojne proti ZSSR, resp. proti boľševizmu (1941 – 1944), sa stala jednou z dôležitých tém slovenskej historiografie v prvom desaťročí 21. storočia. V prvých rokoch po páde komunistického režimu akoby doznieval odstup, či priam obavy historikov o hĺbkové spracovanie tejto témy prameniace či už z politicky naoktrojovanej propagácie výlučne odbojovej činnosti Slovákov, ale i z povinnej úcty k „prvému štátu robotníkov a roľníkov“, „nášmu osloboditeľovi“. No napokon aj táto kapitola našej národnej histórie sa mohla začať skúmať v celej svojej šírke. Jedno z bielych miest sa začalo zaplňovať.

Príznačným pre „špecifické“ pomery Slovenska je fakt, že najväčší kus práce na tomto „neoranom poli“, vykonali autori mimo rámca oficiálnej, štátnej vojenskej historiografie (Vojenský historický ústav), predovšetkým historik Pavel Mičianik vo svojich monumentálnych štvorzväzkových syntézach Slovenská armáda v ťažení proti Sovietskemu zväzu. Aj po vyjdení tohto, tak obsiahleho diela možno však stále dopĺňovať, rozširovať a objektivizovať tému Slovákov v boji proti ZSSR.

Jednou zo zaujímavých otázok je aj interakcia s príslušníkmi spojeneckých armád, vrátane tej určujúcej, nemeckej, resp. ich vnímanie. Problémom je tu torzovitost' informácií. V dobovej tlači, pochopiteľne, najväčšia pozornosť sa venovala aktuálnemu hegemonovi, Nemecku a Nemcom, hodnotenie ostatných armád bolo čo do rozsahu zmienok i významu limitované politickými mantinelmi. V oficiálnej publicistike, v médiách, bolo len veľmi ťažko možné vyjadriť otvorene negatívne o spojeneckých Maďaroch, tobôž Nemcoch, i keď vzťahy s nimi boli aj v armádach občas napäté. Rovnako u „nepriateľských“ armád sa ťažko mohli verejne priznať ich úspechy.

Cieľom príspevku (vznikol v roku 2011) je pozrieť sa na otázku prostredníctvom spomienok bývalých slovenských vojakov. Veteránov východného frontu som po roku 1997 vyhľadával, navštevoval a ich spomienky zachytával zvukovou formou a následne prevádzal do textovej podoby. Jedným z okruhov otázok, ktoré som im adresoval, boli aj otázky týkajúce sa ich vzťahov, resp. nazerania na spojenecké armády, s ktorými sa v ZSSR stretli. Na tomto mieste predostieram relevantné úryvky zo spomienok troch desiatok veteránov (z toho piatich dôstojníkov), ktorí sa k otázke vyjadrili, resp. ktorých spomienky sa mi podarilo podnes spracovať. Napriek všetkým limitom, ako je nespoľahlivosť pamäte, jej selektívnosť a pod., sa domnievam, že v prípade vypovedaní bývalých vojakov ide o jedinečný prameň informácií, ktorý môže čiastočne doplniť resp. objektivizovať niektoré, posiaľ málo preskúmané otázky. Až na malé výnimky, ide o mužov, ktorí neboli angažovaní v minulom režime ani neboli funkcionármi odbojárskej organizácie. Podľa mojej viacročnej skúsenosti spomienky takýchto pamätníkov sú oveľa otvorenejšie a pravdivejšie, než u vyššie spomenutých funkcionárov, ktorí naučené frázy opakujú desaťročia dokola.

Pohlady na príslušníkov iných armád záviseli od viacerých faktorov: čiastočne od rodinnej výchovy a orientácie, no najmä od osobných skúseností. Tie boli zas podmienené jednak miestom, obdobím, ale potom aj charakterom jednotky, v ktorej bol

Spojenecké armády na východnom fronte (1941 – 1944) v spomienkach slovenských vojakov

ten-ktorý slovenský vojak nasadený. Slovenskí mládenci, dočasne oblečení do vojenských uniforiem, si z domu mohli prinášať predstavy o príslušníkoch národností, ktoré žili v ich krajinách, v ich rodnej obci, meste či v okolí: o Židoch, Maďaroch, Nemcoch či Rusínoch či Čechoch. Len ťažko však mohli mať vyprofilovaný názor na Rumunov, Talianov, Chorvátov či Fínov, teda národy, s ktorými sa predtým nestretli. Svoje názory na príslušníkov týchto armád (a tým čiastočne aj na ich národy ako také) si preto vytvárali až na základe vlastných skúseností v ZSSR, resp. cestou na front.

NEMECKÍ SPOJENCI A ICH SILY

I keď sa to pred rokom 1989 nespomínalo, faktom je, že proti Stalinovmu ZSSR bojovali, či už dobrovoľne alebo nedobrovoľne, státisíce bývalých občanov ZSSR: Ukrajincov, Bielorusov, Rusov, príslušníkov kaukazských a stredoázijských národov či obyvatelia pobaltských štátov, ktoré boli do ZSSR násilne včlenené v r. 1940. Zo samostatných spojeneckých armád (teda tých, ktoré bojovali pod svojou štátnou vlajkou), a teda s ktorými sa Slováci v ZSSR dostali do styku, tu spomeniem aspoň štyri najdôležitejšie armády: rumunskú, maďarskú, taliansku a fínsku.

Po Nemecku najväčšou armádou na východnom fronte bola rumunská armáda. Rumuni vyslali do ťaženia proti ZSSR, ktorý ich v r. 1940 pripravil o časť územia (Besarábiu a severnú Bukovinu), nielen obrovský počet príslušníkov pozemnej armády, ale aj vojnové loďstvo a letectvo. V r. 1941 prispeli 3. a 4. armádou, ktoré mali spolu 14 divízií (z toho jednu tankovú a 13 peších) a 8 brigád (5 peších a 3 jazdecké), čo bolo spolu viac než 325 tisíc mužov. V jeseni 1941 bola značná časť vojska demobilizovaná. V letnej ofenzíve 1942 však Rumunsko malo dovedna až 36 divízií (15 peších, 6 jazdeckých, 4 horské a 1 tankovú); v októbri 1942 malo Rumunsko v ZSSR takmer neuvěřiteľných pol milióna vojakov, čo bolo viac než všetkých zvyšných spojeneckých vojakov dohromady.

Veľký počet vojska proti ZSSR vyslalo aj Maďarsko, i keď so ZSSR nemalo územné spory. Maďarsko naopak bojovalo za udržanie územných ziskov, ktoré dosiahlo vďaka spojenectvu s Hitlerom od r. 1938. Od konca júna do októbra 1941 malo Maďarsko na východnom fronte, ako súčasť 17. nemeckej armády, Rýchly zbor, tvorený šiestimi brigádami a

leteckou skupinou, spolu v počte vyše 80 tisíc mužov. Zbor postupoval východnou Haličou smerom k Dnestru. Od novembra 1941 do apríla 1942 Maďari svoje jednotky v ZSSR nemali. V apríli 1942 však vyslali celú svoju 2. armádu. Tá zahrňovala tretinu maďarských ozbrojených síl (spolu 207 tisíc príslušníkov) a na front si odvážala až tri štvrtiny maďarských ťažkých zbraní, motorových vozidiel a lietadiel. V júni 1942 dosiahla Kursk a postupovala k Donu, južne od Voroneže, až kým nebola v januári 1943 Sovietmi rozprášaná. Od jari 1943 na území Bieloruska pôsobil maďarský VIII. zbor (tvorený štyrmi divíziami) a VII. zbor (tvorený piatimi divíziami) na teritóriu Ukrajiny.

Do bojov na východe sa zapojila aj zakladajúca krajina fašizmu, Taliansko. V lete 1941 vyslalo Taliansky expedičný zbor (tri divízie a dve letecké skupiny) v počte vyše 60 tisíc mužov. V roku 1942 bol tento Zbor rozšírený z troch až na desať divízií a premenovaný na 8. armádu (Talianška armáda v Rusku). Počet jej príslušníkov bol viac než 220 tisíc mužov.

Fíni svoju účasť na východnom fronte považovali len za pokračovanie Zimnej vojny, t.j. obrany pred sovietskou agresiou z rokov 1939 – 1940, na základe ktorej prišli o časť svojho štátneho územia. V júni 1941 bolo asi 400 veteránov Zimnej vojny prevelených do SS-divízie Wiking a ich jednotku pomenovali ako Fínsky dobrovoľnícky prápor. Tento prápor bol v januári 1942 odvelený na východný front, kde sa zúčastnil priamych bojov. V r. 1942 Fíni pôsobili ako tretí prápor pluku Nordland, utrpeli ťažké straty. Z pôvodných 1500 dobrovoľníkov 250 padlo, 400 bolo ranených a 400 ochorelo.

Slováci a Nemci

Vzťah slovenských vojakov k Nemcom bol, pochopiteľne, často spomínaný aj v minulosti. Najmä v publikovaných spomienkach bývalých vojakov či partizánov, ale aj v historických prácach, sa jednostranne vyzdvihovali negatívne vzťahy k Nemcom, ktoré si vojaci buď priniesli už z domovov, alebo negatívne skúsenosti, ktoré nadobudli z ich správania v ZSSR. Tento jednostranný pohľad z marxistickej historiografie a publicistiky občas pretrváva. V dobových písomných materiáloch, ale i v neskorších spomienkach bývalých vojakov, sa však možno stretnúť aj s inými názormi a hodnoteniami. Zdá sa, že v prvej fáze vojny, keď Nemecko jasne víťazilo, vzťahy celkovo neboli zlé. Tieto sa vyostřili po náraste krízových momentov koncom roku 1942, najmä však v roku 1943. Spôso-

bili to viaceré faktory. Predovšetkým obrat na frontoch, dlhotrvajúca služba bez možnosti výmeny, rast brutality okupačných nemeckých jednotiek voči odboju a civilnému obyvateľstvu, a spoznávanie týchto faktov. Výsledkom bola rastúca nespoľahlivosť slovenských vojakov (a samozrejme nielen ich, ale všetkých spojeneckých armád). V prípade Zaisťovacej divízie sa to prejavovalo predovšetkým v podobe stykov s partizánmi resp. dezercii k sovietskym partizánom od konca roka 1942 a v r. 1943. V prípade Rýchlej divízie zas obrat nastal po Stalingradskej bitke, keď bolo zrejmé, že toľko ospevované „víťazstvo zbraní“ sa konať nebude, a naopak, vojská museli urýchlene evakuovať z Kaukazu so všetkými dôsledkami.

Z vyššie spomenutého dôvodu všeobecnej známosti nebudem tieto, v zásade pravdivé tvrdenia zo staršej literatúry, opakovať, ani odkazovať na staršiu literatúru; na tomto mieste sa obmedzím len na niekoľko výňatkov z výpovedí bývalých vojakov, ktoré som zachytil. Tak napríklad viacerí potvrdzovali často spomínaný fakt, že práve zločiny nacistov v ZSSR ich akosi prirodzene priviedli do odboja či do SNP o niekoľko mesiacov neskôr. Tak napr. Michal Kusovský (1921, Lúka), ktorý slúžil v Divíznom zbrojnom parku Rýchlej (1. pešej) divízie, mal ako vodič mnoho možností spoznávať aj pomery „za frontom“. (Neskôr bojoval aj v povstaní). Jeho náhľad na Nemcov bol jednoznačný: „Oni mysleli, že celý svet je ich, všetko... (...) Ja som s presvedčením bojoval proti Nemcom. Lebo to svinstvo, čo som za dva roky videl v Rusku čo robili, tak to sa nedá vypovedať... Ježišmaria, čo som tam videl... Jak keď je poľovka na zajacov, tak strelali ľudí...“ Ľudovít Michalko (1919, Kráľova Lehota), príslušník KPÚV, mal podobný postoj k Nemcom: „Ja úprimne poviem – ja som ich mal odvetdy dosť, čo som videl, čo robili s tými ľuďmi. To bolo príšerné voľáča, ja keď si na to po myslím, mne je zle ešte aj dneska a to je odvetdy už nejaký čas... Potom som aj do Povstania išiel, mňa tam nikto neposielal... ale išiel som tam, lebo bolo treba bojovať proti Nemcom...“ Emil Medzihorský (1921, Zlatovce), príslušník 101. pešieho pluku Zaisťovacej divízie, na otázku, aké sa správali Nemci k Slovákom na fronte, odpovedal: „Akože my sme voľáča menej, že im patrí celý svet... Taký povýšený národ, oni druhého neuznávali len seba... Nevšimli si ani Maďarov, ani Rumunov, čo išli na front. Ale zas ani oni Nemcov. Ja si pamätám, ako mňa raz surovo kopol

s čižmou jeden Nemeck... Keď nemecký transport prichádzal na front, „to sme sa ho my nemohli ani dotknúť, ani priblížiť sa, hneď nás odháňali. Sa báli hádam, že im ho zničíme lebo čo...“ Nemci vraj takisto nezniešli, keď sa naši vojaci bratili s civilmi: „...Sme im podali ruku – tomu napr. čo prehadzoval koľaje, dispečerovi – normálne nám podal ruku, všetko možné – a tí Nemci na strážnici nadávali, pľuvali na to keď sme sa s nimi stýkali...“ Tieto a ďalšie skúsenosti s Nemcami ho nakoniec v novembri 1942 priviedli, ako jedného z prvých Slovákov, do radov bieloruských partizánov.

Podobnú skúsenosť, keď Nemci doslova strelbou odháňali Slovákov od sovietskych civilistov, mal aj Melicher Kodaj (1919, Vrbové) slúžiaci v Poľných pekárňach Zaisťovacej divízie. „Raz vyhodili aj mňa“, spomínal, „bolo to pri dedinke Stašky, do nej sme chodili tancovať za ruskými bárišňami, aj harmoška tam bola. Ale Nemci tam zakázali chodiť. Naraz len jeden z našich skríkol: „Nemci idú“ a hneď sme vyskakovali cez okná do maďarských maštál, tam som dostal do palca črepinu, lebo po nás strelali Nemci...“ Nemcov zhodnotil nasledovne: „Takto ináč, boli elita, aj kamarátski boli, ale oni boli furt 'hore'... Hlavu hore... Lebo Slováci museli poslúchať...“

Podobne podľa Imricha Močka (1920, Behynce), príslušníka delostreleckého pluku 11 v Rýchlej divízii, i keď sa naši vojaci s Nemcami príliš nestýkali, títo sa správali „všelijako“. „Oni Slovákov nenávideli, lebo vedeli, že sa vieme s Rusmi dohovoriť, tak nás podozrievali, že udržujeme styky s nimi a čo... Nemci boli spupný národ...“

Podľa Samuela Holiča (1915, Turá Lúka), ktorý sa na východný front dostal až v roku 1944 ako záložník, takmer 30-ročný, bol hlavný dôvod nenávisťi Nemcov zo strany Slovákov v tom, „že ich do vojny zobrali“.

Okrem týchto, ako už bolo spomenuté, známych skutočností, som sa medzi bývalými vojakmi často stretal aj s inými skúsenosťami a názormi, a to, že medzi nimi a nemeckými vojakmi vládli pozitívne vzťahy, resp. si nespomínali na žiadne negatívne skúsenosti.

Tak napríklad podľa skúsenosti Ignáca Michaličku (1919, Bobot), ktorý slúžil v pionierskom prápore Rýchlej divízie v prvej fáze vojny, sa Nemci k Slovákom správali slušne. „Slušne, vám hovorím. Nevystupovali voľáča povýšene...“

(Pokračovanie na 10. strane)

Príhovor Predsedu PV ZPKO Jána Liteckého-Švedu dňa 17. novembra 2021

Vážení prítomní, vítam vás na tejto pietnej spomienke venovanej obetiam komunistického teroru. Všetkým, ktorí ste túto našu pietnu spomienku poctili svojou účasťou, patrí veľké a úprimné poďakovanie.

Dnes nezačnem čítať z papiera, ale z mramorovej tabule nášho pamätníka, kde sú vytesané mená aj s dátumami popráv. Takých tabulí s menami popravených a umučených tu máme 15.

A ešte z jednej mramorovej tabule, ktorá je vo vstupnej hale NR SR, prečítam: „Účastníci protikomunistického odboja sa zaslúžili o pád komunistického režimu a znovunastolenie demokracie na Slovensku. Patrí im za to vďaka.“ Áno, veď práve politickí väzni tvoria morálnu chrbticu tejto spoločnosti, ktorej morálka je silne narušená dlhoročnou vládou červeného teroru.

Najnovšie sú však práve títo ľudia opäť diskriminovaní a prenasledovaní, pomaly ako za čias totality. Veď čo povedať na to, keď úradník ministerstva len tak bez príčiny ide zrušiť tribúnu politických väzňov, časopis Svedectvo, ktorý sa mu nepáči, asi ako darček k 30. výročiu našej organizácie. Napriek tomu, že

zákon (526/2010) prikazuje prideliť prostriedky o. i. aj na zabezpečenie publikačnej činnosti organizácie. Možno sa ešte pamätáte na apel za slobodu slova a proti šíriacej sa nenávisti, ktorý tu zaznel ešte v roku 2017. Tak to, čoho sme sa obávali, už tu máme. Najväčší škandál je v tom, že sa tu berie sloboda slova ľuďom, ktorí tvoria tú ozajstnú morálnu chrbticu spoločnosti, ktorí sa nepodali ani komunistickým zločincom, ich amorálnosti a ani ich hlúposti. No ak sa odoberá hlas tým, ktorí tu najviac vytrpeli za nastolenie demokracie, znamená to, že zo slova „demokracia“ sa opäť stáva iba pro-

pagandistický trik oligarchických majiteľov médií.

No vzdáť sa tak ľahko nemienime, keďže máme morálnu povinnosť tak voči tým, ktorých mená sú tu vytesané, tak voči sebe a našim súčasníkom, ako aj voči našim deťom. Ako povedal grécky filozof Herakleitos: „Ľud má tak bojovať za svoje zákony, ako za hradby.“

Nuž a tým, ktorí neprežili, popraveným, ale aj všetkým našim nebohým členom, ktorí nás opustili za posledný rok do večnosti, teraz venujme minútu ticha.

Ďakujem za pozornosť.

Funkcia rodinného lekára je rozhodujúcou podmienkou (spolu s ďalšími dvoma) v reforme zdravotníctva (zanechať chybné rozhodnutia v rokoch 1952, 1957, 1964, atď.), v ktorých sa likvidovali funkcie rodinných lekárov a vznikali stranické riadiace funkcie na ministerstvách, krajoch, okresoch, nemocniciach, poliklinikách, ktoré rozhodovali o vzniku odbornosti, o kvalifikácii a náplni školenia – tzv. atestácie pre vznik „odborníkov“, o ekonomických otázkach (ktoré prístroje a koľko môže mať tá ktorá nemocnica, tá ktorá tzv. poliklinika, ten ktorý lekár, spolu s laboratóriami, vyšetrovacími zložkami (tzv. SVLZ), rehabilitáciami a pod). A to trvá dodnes (r.2006), pretože ide o vplyv moci, financií pre vopred určené osoby (na udržanie si hospodárskej nadvlády), ktoré budú závislé na nadnárodných firmách farmaceutických, laboratórnych a technicko-inžinierskych.

Rodinný lekár (RL) nikdy nepustí, aby jeho pacient bral 6-17 liekov, ale určí sám, čo je prvoradé, nutné, a čo druhoradé. Terajší obvodný lekár sa len diví a prizerá, čo všetko jeho pa-

by nemal vykonávať svoje poslanie ako rodinný lekár a celej jej náplni svojho povolania ako napr. lekári vo Švajčiarsku? Náplň a obsah funkcie RL sú dobre definované vo vyspelých (nielen ekonomicky) krajinách Európy (vrátane prístrojových a laboratórnych vyšetrení). EÚ sa zdravotníctvom zaoberá?

Bežné ochorenia, resp. zdravotné poruchy, sa majú liečiť ambulantne, ktoré majú dominovať v zdravotnej starostlivosti (min. 60percent). A ambulantne sa má poskytovať najmä prevencia, a to v čo najširšom rozsahu, optimálne rodinným lekárom! To sa nedá finančne zvládnuť, ak má pacient-pacientka chodiť na prevenciu napr. k urológovi, resp. gynekológovi, onkológovi, atď. Nemocnice majú liečiť, resp. mať v starostlivosti len zvlášť závažné zdravotné problémy zvyčajne výskytom, ktoré RL so svojim personálom (6 zdravotných pracovníkov s vybavením laboratória, lôžok na observáciu, infúzie, jednodňovú hospitalizáciu s prístrojmi pre akútnu diagnostiku) už nezvládne. A nemocnica počas hospitalizácie jeho

Prečo nemáme rodinných lekárov

pacienta je s RL v úzkom kontakte a s ním spolupracuje (konzultuje a spolu rozhoduje) s nemocničnými lekármi o osude svojho pacienta, a to všetko za jeden finančný obnos, z ktorého poskytujú plat ostatnému personálu. Preto je síce plat RL výrazne vyšší v porovnaní s terajším platom obvodného lekára u nás, avšak náklady na zdravotnícku starostlivosť budú významne nižšie, než sú úhrady všetkým odborným lekárom a nemocniciam zdravotnými poisťovňami v terajšom systéme (tento systém sa prakticky nedá platiť ZP, aby zdrav. starostlivosť bola optimálna!).

RL robí základné diagnostické a liečebné úkony aj v ostatných medicínskych odboroch, v ktorých bol vyučený a absolvoval potrebnú prax, (ako je neurológia, dermatológia, psychiatria, očné, krčno-ušno-nosové, atď.).

Funkciu RL si v r. 1990 nebolo možné obnoviť a presadiť na MZd SR cez žiadnu politickú stranu (SDĽ, KDĽ, DS...). Hoci mnoho pracovníkov v rezorte zdravotníctva a školstva bolo štátom vyslaných na „skusy“ do Holandska a GB, kde systém RL roky funguje, k realizácii funkcie RL u nás (i v ČR) nedošlo.

Známe pražské noviny ZLATÁ PRAHA v r. 1901 uverejňovali v každom svojom čísle sériu článkov pod názvom „Vysoké hráze treba,“ (autor Josef Holeček, šéfredaktor Jaroslav Kvapil, známy spisovateľ, divadelník, podnikateľ a zakladateľ českého slobodomurárstva), v ktorých článkoch sú rozvíjané úvahy o budúcnosti Európy a sveta formou rozhovoru troch učencov z rôznych národov. A je to tak aktuálne a priliehavé na našu dobu začiatku 21. storočia (napr. o kooperácii štátov a vzniku superštátov a o ich zadlžovaní, o výbere poslancov do parlamentov hlasujúcich pod vplyvom „všemocnej žurnalistiky“ napr. v č. 34, str. 399, č. 39, str. 466, atď.).

Máme rodinných právnikov, farmy, firmy, poradcov; prečo nie rodinných lekárov?

MUDr., Mgr. JÁN MIČUDA, CSc.

(Pokračovanie z 8. strany)

Ani som sa nestretol, že by Nemci kohosi tam postrieľali, lebo čo... Ale židov, to je pravda, tých nenávideli...“ Podobne Ján Taraba (1919, Vydárná), ktorý bol pridelený k 7. rote 20. pešieho pluku Rýchlej divízie, na otázku, ako sa k Slovákom správali Nemci, odpovedal: „My sme mali veľmi dobré vzťahy... veľmi dobré... Rešpektovali nás v každom prípade.“

Jozef Sádovský (1917, Trnava) bol záložným vojakom, príslušníkom technického personálu 13. letky (veliteľ npor. Ondrej Ďumbala) na území východnej Haliče v lete 1941. V tomto období sa podľa jeho skúseností k Slovákom správali Nemci „dobro, celkom normálne, neboli voľákmi nafúkani“. „Ešte na začiatku, pri Čortkove sme sa tak nepoznali, neráčili sme sa, boli sme takí izolovaní. No ale vtedy prišli do nášho sektoru viacerí, jeden aj s harmonikou a hneď 'Slowaken, Slowaken' a zabávali sa s nami, dali sme sa dokopy. Ešte ma potom jeden potom chytil okolo krku a zobral k nim, piva som si musel vypiť. Takže keď som tam bol ja, Nemci nerobili našim nejaké problémy. Čo bolo potom, už neviem.“

Aj v Zaisťovacej divízii v Delostreleckom pluku 31, ktorý viac než pol roka pôsobil mimo rámca Zaisťovacej divízie i Rýchlej divízie, možno nájsť viaceré bývalých radových vojakov, ktorí nespomínali na Nemcov v najhoršom. Napríklad Jozef Dvorský (1921, Nová Lehota) bol v Zaisťovacej divízii v ZSSR 18 mesiacov ako kuchár. Nemci sa podľa jeho spomienok a skúseností k Slovákom „dobro správali“, nebolo tam podľa neho väčších problémov. „Krivó“ už pozerali na Slovákov vtedy, keď utekali k partizánom, čo bola pre nich „zrada“. Podobne Michal Žitňanský (1920, Pobeďim) z 5. roty 101. pluku Zaisťovacej divízie sa vyjadril: „S Nemcami sme mali také výmeny názorov, ale v podstate ani s nimi sme nemali problémy.“

V pionierskych rotách Zaisťovacej divízie slúžil aj Michal Mikláš (1919, Močenok). I on, na otázku, aké mal vzťahy s Nemcami, a či nezažil z ich strany podceňovanie, odpovedal: „My sme boli veľmi málo s Nemcami. Ale že by nás podceňovali alebo čo – s tým som sa nestretol.“

Ladislav Štúr (1917, Rojkov) ako príslušník Delostreleckého pluku 31 v r. 1942 – 1943 tiež nespomínal na Nemcov najhoršie, vraj sa k nim nesprávali zle. „...Ale zvlášť takí dobrí boli, čo sme sa hodne stretali – Poliáci v nemeckých uniformách alebo Sudeťáci naši. Dali mi aj cigarety, aj chleba keď som pýtal... My sme s Nemcami nemali takto problémy. Oni vedeli, že sme ich spojenci, aj baviť sme sa s nimi takto vedeli... Takže že by voľáko s nami pohrdali, to som ja nepociťoval.“

Zdá sa, že viacerým našim vojakom na Nemcoch imponovala odvaha a disciplína. Ludovít Kompas (1920, Močenok), príslušník Pionierskeho práporu Rýchlej divízie spomínal, že s Nemcami si vychádzali dobre. „Žiadne problémy, že by boli povýšení lebo čo... Všetci aj na tej jednej fotke sme s nimi – no zišli sme sa normálne, kamarátsky...“ Pokračoval: „Ale smelí boli, to je pravda. Nemec sa v noci normálne prechádzal po línii, Rusi strieľali a on si z toho nič nerobil...“ Nemci sa „do pozoru postavili aj v prvej línii!“ Ernest Kováč (1919, Hôrka), príslušník Delostreleckého pluku 31 sa vyslovil: „Oni neboli povýšení, nie, nie... Ešte aj pomohli. Ja som sa nestretol, že by voľáke svin-

stvá robili... Oni boli vzor. Nemec išiel do okopov a mal puky na nohaviciach... Oholený, ostrihaný – nie ako naši niektorí. Najšpinavší boli Maďari... Nenávideni boli. Ani Nemci ich nemali radi. Neskôr však Nemci Slovákov podozrievali, že paktujú s Rusmi... 'Alles partisan' potom hovorili...“

Iní veteráni (celkom oprávnené) zdôrazňovali rozdiel medzi prístupom Nemcov k Slovákom v období postupu a v období ústupu. Už citovaný Michal Kusovský, ktorý bol na fronte od konca roka 1942 do jari 1944, na otázku, ako sa k Slovákom správali Nemci, odpovedal: „Zakiaľ postupovali, dobre, ale potom zle. Keď sme postupovali dopredu, vtedy keď som mal jazdný rozkaz na 50 kilometrov, išiel som do ich skladu – na 50 chlapov mi dal stravu Nemec na tri dni... Doviezol som to do dediny, tam voľačo vojakom, voľačo civilom porozdával. Nemec mi vydal... Ale keď sa ustupovalo – mohol si mať potvrdenie aj od ich najvyššieho veliteľa – ani na pol dňa si nedostal stravu...“

Niektorí – najmä z dôstojníkov – zas zdôraznili kontrast prístupu Nemcov k Slovákom ako spojencom, a k civilnému sovietskemu obyvateľstvu. Tak napr. bývalý poručík od Zmiešaného prezvedného oddielu (SPO) Florán Riška (1916, Pusté Úľany), na otázku vzťahov s Nemcami, odpovedal, že mal konflikt s veliteľom nemeckej žandárskej stanice, kvôli tomu, že som sa zastal jedného miestneho dievčaťa, ktoré malo byť odtransportované na práce do Ríše. Avšak celkovo vraj sa správali Nemci k Slovákom korektne: „Slušne s nami jednali aj keď určite vedeli o tom, že im robíme prekážky vo výbere do tých transportov. Ale k tým civilom – to bolo úplne ináč samozrejme... Kde došli a čosi zistili – aj pre maličkosť vystrieľali celú rodinu...napr. stačilo, že v ich dome našli nemeckú čiapku... Aj dediny vypaľovali...“

Zdá sa však, že boli aj jednotky, ktoré mali s Nemcami zvlášť pozitívne vzťahy po celý čas svojho nasadenia v ZSSR. Išlo najmä o niektoré technické jednotky, ktoré – na rozdiel od nie celkom spoľahlivých bojových a zaisťovacích jednotiek – preukazovali nemeckému frontu mimoriadne cenné služby. Tak napr. niekdajší veliteľ Železničnej stavebnej roty a špecialista na stavbu mostov, Karol Kristen (1912, Žilina) na otázku, aké mal skúsenosti s Nemcami, odpovedal: „My sme boli jedna vychytená jednotka... Ku nám sa správali veľmi korektne. My sme odvedli perfektnú prácu, tým sme boli pre nich veľmi užitoční. Každý deň tam bol styčný dôstojník, on sa opýtal, čo potrebujem a na druhý deň zariadil, že tú vec Nemci aj dovezli. Cez deň, cez noc – to je jedno, ale na druhý deň

ráno to tam bolo. My sme most postavili a Nemci potom poslali pol vagóna francúzskeho koňaku, takí boli grófi oni... Boli radi, že to majú kvalitne spravené a vedeli to aj oceniť. Aj vyznamenania som od nich dostal, k tomu som sa ale za komunizmu prirodzene nemohol priznať. (...) Ja o nejakom podceňovaní Slovákov zo strany Nemcov nemôžem hovoriť. Ja keď som si dal požiadavku, všetko bolo splnené! Všetko! Ešte nás Nemci aj strážili a my sme si mohli chrápať vo vagóne...“

Naostatok tu bola tu aj značná časť vojakov, ktorí s Nemcami v podstate neprišli do priameho kontaktu. Za všetkých uvedme Františka Kavuliaka (1920, Svrčinovec), ktorý slúžil v 13. batérii Rýchlej (1. pešej) divízie v druhej polovici roka 1943 na Kryme: „S Nemcami sme neboli v styku, akurát len naši dôstojníci s tými styčnými dôstojníkmi, ale vojaci nie. Oni mali svoje palposty, my svoje, takže ja nemôžem o nich nič povedať...“

MAĎARI

Ak Nemecko bolo pre Slovensko po r. 1939 aktuálnym hegemonom, ktorého si nevybralo a vzťahy s ním mali rôzne podoby, ako v politickej, tak aj v spoločenskej rovine, vzťahy s Maďarskom boli napäté už od r. 1918. Po Viedenskej arbitráži a Malej vojne vzťahy ostali trvalo napäté až nepriateľské. Slováci – podobne ako napr. Rumuni – bez ohľadu na konfesiu či sociálne postavenie, sa agresívnym postupom Maďarska cítili trvalo ohrození a preto ho všeobecne pokladali za najväčšieho nepriateľa. Na rozdiel napr. od ZSSR, ktorý bol síce od leta 1941 oficiálne nepriateľom, ale Slováci v ňom nepriateľa – alebo až takého nepriateľa – nevideli. Tieto „zamotané“ vzťahy patria dodnes medzi jedny z najväčších paradoxov druhej svetovej vojny. Konflikty prameniace z maďarského revizionizmu nemohli obísť ani frontových vojakov. I keď zo spojeneckých armád sa ani jedna nechcela dať pred Nemcami po bojovej stránke zahabiť, v skutočnosti bojovali za úplne protichodné ciele. Slováci za svoj slovenský štát, s víziou návratu južných území, Maďari presne opačne. Výstižne to vo svojej knihe vyjadrili Michal Rjabik a Vasil Morochovič, bývalí príslušníci Zaisťovacej divízie. Na jednom mieste spomínajú „živý rozhovor“ Slovákov s príslušníkmi maďarského transportu pri Muliarovke v roku 1943. Vojaci sa bavili o tom, kto a za čo vlastne bojuje. Maďari tvrdili, že „bojujú za to, aby nielen Košice a časť južného Slovenska boli trvale pričlenené k Maďarsku, ale vraj celé Slovensko. Tvrдили, že len čo Nemecko a Maďarsko porazia boľševikov, pričlenení sa Slovensko k Maďarsku a zanikne tzv. slovenský štát“.

Slováci sa mohli s maďarskými jednotkami stretnúť už v prvých týždňoch vojny; najprv ešte cestou na front, na území okupovaného južného Slovenska. Transporty prechádzali totiž cez Maďarskom okupované Košice, čo vyvolávalo veľké nadšenie Slovákov, ktorí žili v meste či v okolí. Akoby v slovenských vojakoch videli náznak svojho budúceho oslobodenia spod maďarskej tyranie. Velitelia transportov museli preto, v obavách z možného konfliktu, robiť prísne bezpečnostné opatrenia. Tomáš Kovalík (1921, Brezovica) šiel na front k Rýchlej divízii v júni 1943. Pred Košicami však museli dať všetky zbrane „do kozla“, jednoducho zložiť ich, a v pohotovosti mohli ostať len protiletadloví delostrelci. „Až keď sme prešli Košice, povolili nám v transporte vziať si zbrane. Ľudia – Slováci, ktorých sme stretali po ceste nám mávali a kričali: „Chlapci, sme s Vami!“

V r. 1942 – 1943 sa s Maďarmi stretali hlavne príslušníci Zaisťovacej divízie. Od konca januára 1942 boli jej príslušníci z južnej strany svojho strážneho úseku v kontakte s maďarskými honvédzskými plukmi 41 a 49. Spojenie zabezpečovali hliadky, ktoré Zaisťovacia divízia vysielala po osi Žitomír – Berdičev a Cviahel – Šepetovka. Začiatku mája 1942 boli jednotky pešieho pluku 101 stiahnuté z ochrany železničnej trate Kazatin – Kyjev v úseku Brovka – Kyjev. Slovenské jednotky tak opustili Kyjev, Vasilkov, Fastov a Popelňu a presunuli sa viac na sever do priestoru Ovruch – Jeľsk. Uvedený úsek trate prevzali pod svoju ochranu maďarské zaisťovacie oddiely. Začiatkom júna 1943 Hitler rozhodol o presune celej Zaisťovacej divízie z oblasti severnej Ukrajiny do Bieloruska, konkrétne do Minskej oblasti. V doterajšom postavení ju mali strieľať práve maďarské jednotky, čo bola ďalšia príležitosť na vzájomné kontakty.

Príslušník Zaisťovacej divízie Eudo Matejov (1919, Skýcov) bol na Ukrajine pomerne krátko, len od marca do júla 1942. Párkrát sa však stretol aj s Maďarmi. „Raz išiel náš transport a oproti nemu maďarský – nás šibli na vedľajšiu koľaj. Naraz vidíme – k nám sa približujú vojaci v maďarskej uniforme. A začali nás zdraviť, kričať na nás: 'Aj my sme Slováci! My sme Slováci od Košíc! My sme Slováci od Levíc!' A tak, skrátka sme sa zblížovali, ruky sme si podávali. No ale ako to spozoroval ich dôstojník, už aj ich lifroval preč! Videli sme, že to boli starší chlapi, akoby naši otcovia, s fúzami, my 21-roční sme boli oproti nim sopliaci... Ja som si až neskôr uvedomil tie slová pána prezidenta čo povedal: 'Synov som dal, otcov nedám!'“

Skúsenosť s antihitlerovským zmýšľaním Slovákov v maďarskej armáde mal aj príslušník Pluku útočnej

vozy (PÚV) Štefan Bodnár (1919). Už počas ťaženia v r. 1941, v druhej línii, za prvými bojovými sledmi, sa stretol aj s maďarskými jednotkami. V spomienkach uvádza: „...zmýšľanie Maďarov, teda aspoň u tých, s ktorými sme sa mali možnosť dohovoriť – so Slovákami v maďarskej armáde – bolo tak isto naladené proti Nemcom ako u nás...“

Útlak, ktorí zažívali Slováci v maďarskej armáde, sa stal neraz zdrojom aj rôznych incidentov. Slovenskí vojaci si totiž chceli „pokrvných bratov“ zastať a konflikt bol razom na svete. Ján Jacko (1919, Štrba) z 10. roty 102. pešieho pluku Zaisťovacej divízie, zažil jeden takýto prípad pri Dnepri. „V jednej staničke sme stáli a prihovril sa k nám Maďar našou rečou. A maďarský veliteľ to počúval. A potom sme sa ho opýtali, že čo bolo... Že dostal... Že ho buzerovali a podobne. Tak dobre... Mali sme oddych pri Dnepry – to bola voda tak do 500 metrov široká – sa podohovárali naši – ej, tých Maďarov ideme porúcať! Vyrútili zo dvoch, tých voda zaliala načisto...“ Ktovie ako by incident pokračoval, keby ho veliteľ roty nezarazil: „Čo to robíte? Pridu Nemci, nás poondejú načisto! Nerobte to!“

Niekedy sa nesprávali príliš diplomaticky maďarskí dôstojníci ani k svojim slovenským spojencom. Vojtech Švec (1916, Piešťany), bol dôstojníkom pionierskych jednotiek u Zaisťovacej divízie, pričom spomenul epizódu, ktorá mu takisto výnimočne utkvela. „Keď sme sa my na jednom mieste stretli s Maďarmi, vtedy prišiel maďarský kapitán s tým, že hľadá veliteľa tejto 'zberby'... Lebo Slováci – my sme pre nich boli 'zberba'... Tak ale ja mu hovorím: 'Tak toto nie, viete čo, ja som na tej istej úrovni jako vy!'“

Slovenskí vojaci si utvárali obraz o spojencoch predovšetkým na základe vzájomného porovnania materiálnej úrovne, úrovne výstroje, výzbroje či proviantného zabezpečenia. Napr. spomínaný Ignác Michalička z Rýchlej divízie autorovi povedal: „To som vám zabudol povedať... Naša strava bola velice kvalitná... To ani jedna armáda takú nemala... Oblečenie – no luxusné mala naša armáda... Lebo všetky lepšie veci sa dávali do boja, všetko. Každý vojak na fronte dostal kapce kožené, vysoké...“ Túto úroveň dával do kontrastu s maďarskou, ale aj talianskou armádou: „V Dnepropetrovske boli Maďari – chudáci... To bola najchudobnejšia armáda čo bola v Rusku. Potom Taliani, tí boli tiež takí... Tým bola zase zima stále...“

Aj podľa Michala Švarbalika (1919, Vranov n. Topľou) ktorý slúžil v 3. batérii Delpluku 31, po nemeckej armáde „my sme boli najlepšie vyzbrojení a vyzbrojení. Ešte predtým jak sme tam išli sme dostali kapce, deky

a ušanku. „A podobne ako Michalička dal materiálne zabezpečenie Slovákov do kontrastu s Maďarmi: „Cez Kyjev keď sme prechádzali sme videli Maďarov, jak tam poskakujú od zimy v kanadách... Maďari, Rumuni – to bola najbiednejšia armáda... Aj tak vypadali, ani oblečení poriadne neboli.“ Podobne Vincent Tomana (1919, Praznov), ktorý bol 20 mesiacov v SSSR, u 7. roty 101. pluku, vyslovil sa: „Tam boli Rumuni, Maďari a Taliani. Maďarov sme videli... ale to bol nepodarený národ. Oni nás nenávideli, oni by nás najradšej zotročili – ako aj teraz. Rumuni boli už solidnejší. Ale obidve armády boli chudobné, biednejšie než naša.“ Imrich Straka (1919, Ostrov) bol na fronte v r. 1941 až 1943; a to ako v Zaisťovacej divízii, tak aj v Rýchlej. S Nemcami sa vraj ako Slováci málo stýkali. Slovákov si podľa jeho slov Nemci „trochu ešte držali ako vzorku. Ale už Rumuni, Maďari – to boli žobráci.“ Aj Ján Jacko (1919, Štrba), ktorý bol u Zaisťovacej divízie v r. 1941 – 1943 a s Maďarmi sa viackrát stretol. Na ich margo poznamenal: „Maďari – to boli takí chodáci... Zamazaní, negramotní... To bola nanič armáda, len sa vadili. Neboli to dobrí vojaci. Rumuni – tí boli ešte horší, takí negramotní. My sme boli ešte dosť dobrá armáda... Hoci maličká, ale dobrá. Nemci povedali sprvu, že my sme dobrí vojaci...“ Napriek tomu, že s Nemcami „kus utrimovali“, Sovieti (ktorí ich pokladali za „čechoslovakov“) im dali pokoj. Bolo tomu preto, že „sme sa dohodorili s nimi a oni s nami. No potom Nemci zas zato na nás išli, že sme ako 'partisanen nummer zwei' – bo videli, že sme takí – ani tam, ani tam“. Maďari však podľa neho také dobré vzťahy s miestnymi nemali: „Nie, tí Rusov bili a tak... (...) keď prišli Maďari, už to rozbili všetko. Keď prišli partizáni a prepadli dedinu – tí v civilii vraveli: 'Slováci charoší sú, dávajú kušať', ale Maďari sú na nás tvrdí“, uzavrel.

Ďalšou skutočnosťou, ktorá utkvela bývalým slovenským vojakom v súvislosti s Maďarmi v pamäti až do konca života, boli surový prístup ich veliteľov k podriadeným. Kým u Slovákov skončili telesné tresty v armáde pádom monarchie roku 1918, u Maďarov boli bežné aj počas druhej svetovej vojny. (Akoby sa večne živá nostalgia dôstojníkov Maďarskej kráľovskej armády za niekdajším Uhorským prejavovala aj takýmto spôsobom...) Najbrutálnejším z trestov bolo vyvážovanie, teda postup, keď boli previnilcovia zviazané ruky za chrbtom, za ktoré bol „vyvesený“ do výšky, prípadne aj dodatočne bitý. Keď po istom čase omdlel od neznesiteľných bolesti, bol oblievaný studenou vodou a proces sa opakoval. U slovenskej armády sa podľa všetkého stal tento brutálny trest len raz, aj to zo strany sudetského Nemca (či skôr Čecha?) plk. Quida Dotzauera. Michal Švarbalík z Delostreleckého pluku 31 spomínal: „U Maďarov to bolo ale bežné.“ Michalovi Žitňanskému zo Zaisťovacej divízie takisto utkvela táto črta Maďarov: „Maďari boli potvory, partejka, vôbec vo všeobecnosti. Slabá armáda to bola, všivaví boli... A vyvážovali vojakov za trest...“ Rovnako Michalovi Miklašovi maďarské vyvážovanie hlboko

utkvelo: „Raz, v Ovruchi to bolo, sme boli ubytovaní s Maďarmi. A tam som videl, ako oni trestali vojakov – vyvážovali. To bolo surové... Keď omdlel, obliali ho kýbľom vody a bolo... To sa u nás nerobilo.“ Ani on nepobadal vysokú materiálnu úroveň Maďarov: „Maďari neboli moc dobre vybavení... A potom strašne ich prenasledovali partizáni. Nás chvalabohu nie, ani raz sme nemali prepadať.“

Skúsenosť s maďarským vyvážovaním rovnako spomenul aj niekdajší dôstojník Zaisťovacej divízie npor. Vojtech Švec slovami: „Oni robili svinstvá Maďari, oni ešte vyvážovali... U nás to neexistovalo. Na otázku, aké boli potom tresty v našej armáde, odpovedal: „Aké tresty? Odobrať cigarety...“

Ludo Matejov si zas pamätal na Maďarov z iného uhla: „Po tej ceste sme stretli vojakov všelijakých národností. Na Maďaroch ma ale nemilo prekvapili dve veci. Najprv to, ako škaredo dokážu hrešiť a urážať Pána Boha, preklínať jeho meno za každú maličkosť. Napr. sme to počuli pri nástupe na výdaj stravy – aj tam urážali vojakov tí dôstojníci. To sme počuli. Aby som povedal pravdu, to hrešenie bolo v menšom aj u nás, ale to bolo sto a jedno oproti Maďarom. A potom, ukázali pred nami, v cudzom svete, takú neúctu, nesúdržnosť ich dôstojníci s vojakmi. To u nás nebolo.“

Jozef Sádovský, ktorý bol príslušníkom technického personálu 13. letky, hneď v lete 1941 zaznamenal, že vzťahy Slovákov s miestnym obyvateľstvom sú oveľa lepšie, než majú miestni s Maďarmi. „No boli radi, že sme tam boli my Slováci a nie iní... Lebo napr. Maďarov tam nemali radi. To bolo tiež pri Tulčine – asi dva týždne sme tam mali kľud, dokopy nič sa nerobilo. Len v susednej malej dedinke sme raz videli, ako jedna Ukrajinka strašne plače. Malé decko pri sebe, drží sa jej sukne a Maďari na dvojkoľskej káre tlačia sviňu. Mohla mať tak 150-180 kg – no ukradli jej ju. To bol ale jej celý majetok, muža totiž nemala a tú sviňu keď zabila, mohli ju celú zimu jesť. Tak tam kričala, revala a Maďari flinty na pleciach a tlačia káru. My sme mali akurát to školenie a naraz jeden z našich, voľák desiatnik Poklemba sa vytrhol, aj ešte traja či štyria s ním – bárs ich aj poručík vyzval – a utekali poklusom k tým Maďarom. Normálne s pištoľami ich zastavili a odohňali preč... Potom ešte odviezli toho kabana žene domov. U nás, u letcov, sa nerobili také podfuky, krádeže ale u pechoty už skôr.“

Historik Pavel Mičianik uvádza, že rabovanie maďarských vojakov na východnom fronte nadobudlo hneď v prvých týždňoch také rozmery, že ho kritizovali aj najvyšší predstavitelia nemeckej armády.

Melicher Kodaj od poľných pekárni Zaisťovacej divízie mal na maďarskú armádu takisto jasný názor, vyformovaný niekoľkokomesačným pobytom v Ovruchi a okolí, kde s týmto prichádzal do kontaktu: „...hneď sa tam Maďari pobili, aj tam jeden preklal druhého s bodákom... Maďari boli hnusoby, to boli zákerní chlapi... Maďari boli najhorší vojaci a darebáci... To boli najhorší vojaci... Tým sa nechcelo ani robiť.“

Pochopiteľne, tieto a ďalšie

zmenky neznamenajú, že styky maďarských a slovenských vojakov mali len konfrontačnú podobu. Na ľudskej úrovni boli akiste aj mnohé prípady, keď sa k sebe vojaci týchto armád správali korektne, ba priateľsky. Rudolf Holec (1914, Sľažany) bol v ZSSR len krátko, v lete 1941, ako učiteľ-záložný dôstojník. V rámci demobilizácie ich už koncom júla vracali domov. Cestou sa im však pokazilo auto. Celá kolóna odišla a ich nechali na mieste. Čo sa však nestalo? „Tak potom šiel jeden Maďar nákladným vozom a do najbližšej poľnej nemeckej opravovne nás doviezol. (...) Tak sme sa až do Medzilaboriec viezli sami a tam sme dohnali aj našich.“ Teda išlo o skúsenosti v duchu: všetci sme tu vojaci, všetci sme tu nedobrovoľne – sme na jednej lodi – pomáhajme si teda. Čosi tak, ako to vyjadril bývalý delostrelec Alexander Šamo (1915, Vranov n. Topľou) ktorý bol v ZSSR v prvých mesiacoch protisovietskej vojny tiež ako záložník a ktorý vtedajšie vzťahy spojeneckých armád zhodnotil: „To... tam nebolo žiadneho nepriateľstva, lebo jednoducho vojak je vojak... Lebo niekedy v noci o desiatej, jedenástej sme mali aj raňajky, aj obed, aj večeru... No a keď sa stretli vojaci s vojakmi tak si pomohli ako mohli...“

Pokiaľ ide o styky s Rumunmi, zdá sa, že boli sporadickejšie a náhodilejšie, než s Maďarmi. S Rumunmi sa mohli stretnúť najmä na Kryme v roku 1943. V r. 1943 mali Rumuni na kubáňskom predmostí a na Kryme spolu osem divízií.

Cyril Michalka (1921, Nová Lehota), bol u 13. batérie Rýchlej (1. pešej) divízie. S Rumunmi sa stretol v Tamanskom prístave, ako aj neskôr na Kryme. „...Tam ustupovali na ten prístav sami Rumuni, kanóny mali, dva páry volov ich ťahali. Potom kolónia ťaví čo išla, čo mali na nich ľahké kanóny zavesené a po bokoch také kapse, tam sedel Rumun vojak. (...) To bola úbohá armáda... Pri nich sme boli v tej Anape, medzi Anapou a Novorosijskom. Slabá armáda...“ Tiež jeho spolubojovník z batérie František Kavuliak (1920, Svrčinovec): „Stretli sme sa aj s Rumunmi, tí mali ale strašne biednu výstroj, ťažšie kanóny im ťahali voly. My sme nemali ani kone, kanóny nám ťahali autá.“ Rudolf Hrabina (1921, Čachtice) sa s Rumunmi stretol takisto ako delostrelec Rýchlej divízie v r. 1943/1944: „Rumuni boli biedni vojaci, to sa neďa ani prirovnať k našim. A u nich bili vojakov, kopali do riti, fackovali, za uši ťahali... Biedni boli. A oni mali len tú 'maligu'... 'Mamaliga, moloko, Rumunia daleko...' To bol kukuričný chlieb, taký koláč, národné jedlo. Ako bol pre Rusov boršč. Aj Maďari boli chudáci.“

Zlé zásobovanie rumunských vojakov malo neraz priamy vplyv na zvýšené „rekvirácie“ od miestneho obyvateľstva. Spomenutý Imrich Močko, ktorý bol na fronte od jesene 1942 do jesene 1943, spomínal na jeden takýto zážitok: „Raz sme prišli na jedno miesto, kde sa nás strašne báli. No skrátka zatvárali sa, schovávali sa pred nami. A potom sme sa dozvedeli, že predtým tam boli Rumuni a tí mali podobnú uniformu – khaki farbu.“ Že ich predchodcami boli Rumuni, zistili podľa otázok

obyvateľov: „A vy ne Rumuni?“ „Nie, Slováci!“ „Rumuni nám kradli, zbýjali a tak... Lebo Rumuni boli strašne zle zásobovaní, tak potom oni strašne kradli. U Slovákov sa to ale nestávalo, my sme mali stravovanie dobré, aj oblečenie. Svetre, kapce na zimu...“

Podobný náhľad na Rumunov mali aj iní bývalí príslušníci Zaisťovacej divízie. Ján Gašpar (1918, Ducové) od spojovacieho práporu Zaisťovacej divízie poznamenal: „Ináč my Slováci sme boli najlepšie vyzbrojení aj vystrojení vojaci v Rusku... Maďari, Rumuni - to boli proti nám žobráci. My sme mali teplé kapce, všetko. Sme najlepšie boli na tom po tejto stránke. Lebo my sme boli aktívni vojaci, čo sme slúžili, ale napr. u Rumunov tam boli aj starší chlapi, tí ani ešusy nemali, ale len všelijaké plechovice. No chudáci boli oproti nám, chudáci...“ Jozef Dvorský: „Rumuni boli chudáci, ani poriadneho vojska, ani handrír nemali. Ani výzbroj jako my Slováci, to bol celkom iný národ...“ Aj bývalý dôstojník spojovacieho vojska u Rýchlej divízie npor. Ivan Institoris si takisto povšimol ich chabú výstroj: „Rumuni – to bol obraz biedy... V uniforme síce boli, často ale bosí! Normálne bez topánok!“, uviedol autorovi.

Od Slovenska najvzdialenejšími a teda v istom zmysle najexotickejšími z radu samostatných spojeneckých armád boli asi Fíni. Na bývalom úseku I. práporu 20. pešieho pluku Rýchlej divízie bol od 22. januára 1942 zadaný finský prápor pluku SS Nordland divízie Wiking, ktorý bol na sovietsko-nemeckom fronte nasadený prvýkrát.

O finských bojovníkoch kolovali, zdá sa, len dobré chýry. Ján Taraba, ktorý bol príslušníkom Rýchlej divízie v r. 1941/1942, a neskôr politickým väzňom, uviedol: „Najviac som obdivoval statočnosť a hrdinstvo Fínov. To naši vojaci zďaleka neboli takí.“ Spomínal pritom príhodu z pozíčných bojov na rieke Mius koncom roka 1941. „Za susedov sme my, 7. rota dostali Fínov, lebo naša rota už bola posledná, 8. rota už boli guľometčici. Taliani mali nejaké neporiadky, tak jednoducho ich odtiaľ odvelili a dostali sme Fínov, finske jednotky. A oni vypucovali v noci tú dedinu tak, že viac odtiaľ ani jedna rana nepadla, Rusi sa jednoducho vzdali. Fíni boli dokonali vojaci...“

Zdá sa, niekedy dobrá povest' pretrvala priam do legend, podobných ságam o vikingských bojovníkoch. „Ja som najviac obdivoval – teda aj Nemcov samozrejme – ale Fínov – to boli vojaci!“, spomínal Ignác Michalička z Rýchlej divízie. „V zimnom čase ich divízia bola vedľa nás – oni na lyžiach išli tichúčko – Fín ušiel, podrezal Rusa, hlavu doniesol ako corpus delicti... Tak to rozprávali... Najlepší vojaci boli Fíni, tým žiadne zima nemohla vadiť, nič...“

Málo známymi pre Slovákov boli aj Taliani. O nich sa mi však podarilo posiaľ zachytiť len minimum zmienok. Kontakty s nimi sú zaznamenané napr. v úseku 101. p.pl. Zaisťovacej divízie v prvej polovici roka 1942.

Emil Medzihorský, ktorý bol od marca do novembra 1942 príslušníkom 101. pluku Zaisťovacej divízie spomínal, že s Talianmi sa stretol v Staruškách na Bielej Rusi, avšak „to

nebola bohvieaká armáda, s takými špagátmi flinty poprivázané mali a tak...“ Prirovnal ich k Maďarom, ktorí podľa neho „tiež neboli vojaci...“ Michal Žitňanský (1920, Pobedim) z tohože pluku sa s Talianmi sa stretol pri Salizovke, počas hliadkovania železničnej trate. Zhodnotil ich lakonicky: „Taliani – to ti bola taká armáda, ten by za kus chleba predal guľomet aj kanón... To bola slabá armáda tiež. My sme mali pomerne ešte všetkého, aj chleba.“

Situáciu Talianov v ZSSR sťažovala (podobne ako aj u Nemcov, Maďarov a iných armád) jazyková bariéra. Všimol si to aj príslušník Rýchlej divízie Ignác Michalička: „Talianov volali (rozumej miestni Rusi – M. L.) durní vojaci. My sme mali výhodu, že sme sa dorozumeli vo všetkom.“

Tento príspevok si v žiadnom prípade nerobí nárok na vyčerpávajúcu odpoveď, ako Slováci vnímali spojenecké armády. Je skôr len námetom k hlbšiemu skúmaniu problematiky. Podľa doterajších zistení sa však zdá, že slovenskí vojaci nemali vysokú mienku o žiadnom z nemeckých spojencov, s ktorými prišli do kontaktu – okrem fínskych jednotiek. Po materiálnej i bojovej stránke, pokladali svoju armádu za oveľa kvalitnejšiu. Tieto hodnotenia – zväčša z úst niekdajších radových vojakov, resp. poddôstojníkov – však zaujímavorejšie korešpondujú s dobovým hodnotením úrovne spojeneckého systému na východnom fronte zo strany nemeckého velenia. To, totiž, skutočne označovalo Slovákov (v období 1941 – 1943) za tretiu najlepšiu armádu. Počas návštevy slovenskej štátnej delegácie v Hitlerovom hlavnom stane v máji 1943 napr. Hitler tvrdil gen. Čatlošovi, že z doterajších spojencov sú vraj najlepšími vojakmi Fíni a Slováci; toto hodnotenie bolo potom tlmočené vojakom aj v jednom z dôverných rozkazov ZD v máji 1943.

Spomienky bývalých vojakov potvrdzujú známy fakt, že Slováci mali medzi okupačnými armádami osobitné a zároveň paradoxné postavenie. Na jednej strane boli v prvých rokoch vojny oceňovaní zo strany nemeckého velenia; na druhej strane si miestni obyvatelia Slovákov obľúbili. Podľa slov bývalého generála Čatloša, „skutočná povaha slovenského ľudu sa tu skvele ukázala na rozdiel od nemeckej a maďarskej soldatesky, ktorá všade utláčala civilné obyvateľstvo.“ Aj samotní Slováci mali o čosi bližšie k Ukrajincom, Bielorusom či Rusom, než k oficiálnym spojencom typu Nemcov, Rumunov, Talianov, a tobož Maďarov. Mnohé z tendencií, ktoré boli aktuálne v rokoch druhej svetovej vojny, nezostarli ani dnes. Podnetom o vnímaní vlastného miesta Slovákov medzi znepriatelenými národmi a táborom druhej svetovej vojny nech sú slová veterána Michala Kusovského: „Slováci verili tomu – že aj keď Rusi vyhrajú, že Rus predsa je len slovanský národ, bratská krv a Germán je len Germán a aj Maďar bude vždycky len Maďar a nikto ho neprerobí. Prečo aj po toľkých rokoch snívajú stále o „svätoštesfánskej korune““

MARTIN LACKO

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Krížka – Cena jedného čísla je 1.90 € (ročne 39,90 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: teodor.krizka@gmail.com – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

REKONKVISTA

Bol to stret medzi „dvoma Španielskymi“, dvoma svetonázormi a dvoma civilizáciami. Básnik José María Pemán nazval Francovo povstanie „novou rekonkvistou“. Volal: „Dvadsať storočí kresťanskej civilizácie je za nami!“

Milície karlistov (requetes) bojujúce v radoch povstalcov išli do boja pod štandardou Najsvätejšieho Srдца Ježišovho a s piesňou Za Boha, za vlasť a za kráľa. Sám generál Franco sa denne zúčastňoval sv. omše a takmer každý deň sa modlil ruženec.

1. júla 1937 španielski biskupi v Kolektívnom liste povstalcov plne podporili. Predtým to urobili jednotlivo viacerí biskupi, ktorí povstanie nazvali „križovou výpravou na obranu kresťanskej civilizácie“. Treba však zdôrazniť, že skôr, než ktorýkoľvek hierarcha podporil vystúpenie frankistov, španielska Cirkev bola už niekoľko rokov prenasledovaná štátnymi úradmi aj ľavicovými militantmi.

INTERVENCIE

Na pomoc „červeným“ republikánom prišlo viac ako 2-tisíc sovietskych vojenských odborníkov a 35-tisíc dobrovoľníkov z celého sveta – komunisti, trockisti, anarchisti a socialisti. Povstalcov zasa podporilo Taliansko vyslaním 75-tisíc vojakov, ako aj Nemecko (16-tisíc). Znamená to, že povstaleckí boli „fašisti“?

Intervenčné veľmoci sa riadili svojimi bezprostrednými záujmami. V Španielsku sovietska a nemecká armáda bojovala na opačných stranách, aby za necelých šesť mesiacov po skončení vojny napadli Poľsko.

K povstaleckej armáde sa pripojili aj tisíce dobrovoľníkov z katolíckych krajín, pretože cítili solidaritu so svojimi prenasledovanými bratmi vo viere. Boli medzi nimi o. i. Portugalci, Íri, Francúzi, Argentínčania, Kubánci, Belgičania a tiež desiatky Poliakov. Prišli aj ruskí emigranti, ktorí predtým na vlastnej koži poznali „dobrodennia“ komunizmu a chceli Španielsko zachrániť pred podobným osudom.

Najväčšiu skupinu cudzincov (78-tisíc osôb) tvorili dobrovoľníci

z Maroka, ktoré bolo v tom čase španielskym protektorátom. Podporili katolícku križovú výpravu, keď veľký vezír Tetuanu, Sidi Ahmed El Ganmia vyzval na svätú vojnu proti laickej republike.

BASKOVIA

Podľa jedného z najpopulárnejších mýtov občianskej vojny sa celá spoločnosť v Baskicku pridala k boju republikánskej vlády proti frankistom. V skutočnosti aj tam došlo k dramatickým štiepeniam. Provincie Navarra a Alava, v ktorých dominovali karlisti (národní monarchisti), podporovali povstalcov. Na stranu republiky sa pridali provincie Viscaya a Guipuzcoa, kde boli silné Baskická nacionalistická strana (baskický Euzko Alderdi Jeltzalea – EAJ, španielsky Partido Nacionalista Vasco – PNV) a socialisti.

Republikánska vláda v Madride lákala Baskov sľubom autonómie výmenou za bezpodmienečnú lojalitu a vedenie PNV s týmto návrhom súhlasilo. To sťažilo situáciu katolíkov spätých s autonomistami a postavilo ich do nejednoznačného postavenia, pretože odvtedy akoby legitimizovali krvavého antikatólického despota. Je pravda, že v provinciách, v ktorých vládlo PNV, mohla Cirkev slobodne fungovať (v porovnaní s ostatnými provinciami krajiny) a revolučný teror tam bol oveľa miernejší. Napriek tomu dochádzalo aj tam ku krvavým masakrom (napríklad vo väznici v Bilbau, kde bolo v októbri 1936 zastrelených 50 väzňov vrátane 15 duchovných a o tri mesiace neskôr bolo usmrtených ďalších 224 „nepriateľov ľudu“).

Počas vojny v Baskicku došlo v meste Guernika k známemu incidentu. Nemecké lietadlá z Légie Condor uskutočnili nálet so zámerom zaútočiť na strategicky dôležitý most a na presúvajúce sa republikánske jed-

notky. Nemci však túto akciu zbrabrali. Ich bomby nezasiahli cieľ, ktorý chceli, ale obytné oblasti, pričom zabili 120 ľudí (spomedzi päťtisíc obyvateľov). Bola to neúmyselná tragédia, bohužiaľ, priveľmi bežná na súčasnom vojenskom poli. Ľavicová propaganda vyvolala obrovský rozruch okolo Guerniky obviňujúc povstalcov z úmyselného bombardovania civilistov a nafukujú počet mŕtvych do neuveriteľných rozmerov (od 1 600 do 3 000 obetí alebo dokonca „celé mesto“). Dodnes v myšliach mnohých zostáva symbolom krutosti španielskej občianskej vojny nálet na Guerniku, a nie oveľa krvavejšie a úmyselné vraždenia, ako napríklad v Bilbau.

HLBOKÉ RANY

Počas bojov a následkom vzájomných represí zahynulo takmer 400-tisíc Španielov. Povstalci, ktorí postupne oslobodzovali ďalšie oblasti krajiny, nachádzali masové hroby obetí červeného teroru, zneuctené predmety kultu, zdevastované a vyplienené krajiny. Hoci generál Franco požadoval individuálnu zodpovednosť za spáchané zločiny, mnohí povstalci nedokázali ovládnuť svoju túžbu po pomste a bez milosti zabíjali všetkých rozpoznaných stúpcov ľavice.

Historik Ramón Salas Larrazábal po dôkladnom preskúmaní odhadol rozmery násilia mimo vojnové zóny. Podľa jeho názoru pri popravách a pogromoch, ktoré vykonali republikáni, zahynulo 72 344 ľudí a 35 021 ľudí z rúk povstalcov. Po vojne, v rokoch 1939 – 1950, víťazní frankisti prišli ešte o 22 641 ľudí, medzi nimi boli mnohí vinní za vojenské zločiny. Nikdy sa nedozvieme, koľko ľudí bolo usmrtených v prípade víťazstva ľavice, ale poznajúc Stalinových päťlízlačov v iných krajinách, môžeme smelo predpokladať, že Španielsko by bolo naozaj zaliate krvou.

BEZ VĎAČNOSTI

Vojna sa skončila jednoznačným víťazstvom povstalcov, aj keď život tu dopísal smutnú pointu. Dnes prebieha v Španielsku boj o pamäť a mnohí predstavitelia Cirkvi nemajú odvahu brániť ľudí, ktorí kedysi zachránili duchovenstvo a spoločenstvo veriacich pred vyhladením. Mimoriadne nechtunú rolu tu zohráva tzv. „progressívne duchovenstvo“, ktoré oplŕva nielen národných hrdinov, ale aj hrdinov Cirkvi.

V roku 2007 získalo pochybnú publicitu vystúpenie katalánskeho kňaza Hilariho Raguera (ročník nar. 1928), ktorý odsúdil blahorečenie pápežom Benediktom XVI. 498 španielskych mučeníkov, ktorí zahynuli v rokoch 1934 – 1939. Kňaz Ragner požadoval, aby španielsky episkopát prosil o odpustenie za podporu, ktorú poskytoval povstalcovi. Tvrdil, že biskupi „boli na strane vojny“ namiesto toho, aby si vybrali mier a zmierenie (!).

Zdá sa, že takéto názory mohla vyjadriť iba osoba totálne nezorientovaná v reáliách Španielska 30. rokov. Pritom stav mysle tohto zvláštneho kňaza najvýraznejšie prezrádza jeho úprimné priznanie, že počas občianskej vojny bol nútený skrývať sa a dychtivo očakával povstalcov generála Franca, aby ho prišli zachrániť...

POST SCRIPTUM

Španielsky Najvyšší súd jednohlasne rozhodol odstrániť telesné ostatky Francisca Franca z mauzólea v Údolí padlých. Týmto aktom vyjadril súhlas s požiadavkami ľavicovej vlády Pedra Sáncheza, ktorý sa už od júla 2018 snažil preniesť mŕtve telo generála do rodinnej hrobky. Francova rodina sa sice nevzdala a proti rozhodnutiu Najvyššieho súdu sa odvolala na Ústavny súd, ale nepochodila.

Právna podstata sporu v tomto pri-

pade je však vedľajšia. Boj o miesto pochovania ľudských pozostatkov generála treba skúmať z iného dôvodu: celá história dokonale ukazuje modus operandi ľavice, a to nielen španielskej. Pomstychtivosť, snaha za každú cenu trvať na svojom, aj keby to malo znamenať profanáciu a porušenie spoločenského zmluvy, a napokon presvedčenie, že boj o symboly má kľúčový význam – všetky tieto znaky charakterizujú nielen španielskych radikálov.

Pretrvávajúce úsilie o zbavenie sa pozostatkov generála tiež ukazuje na kontinuitu medzi súčasťou, zdalivo novou demokratickou ľavicou a ľavicou dávnu, totalitárnu, pred ktorou Francisco Franco zachránil svoj národ. Už len preto v ňom treba vidieť jedného z veľkých politických vodcov 20. storočia. Nebyť jeho odvážneho rozhodnutia postaviť sa proti vlne teroru a ľavicového prenasledovania, vyzerala by možno dnešná Európa úplne inak. Franco však svoju krajinu zachránil nielen pred Stalinovými snahami, ale takticky sa odmietol vojensky angažovať na strane Hitlera. Naozaj iba ideologická slepota a zatvrdilosť môžu stáť za neochotou uznať tieto zásluhy, keď v poslednej chvíli zachránil Španielsko pred jeho utopením v „mori krvi“ – pred krvavým teromom.

Zdá sa, že modernej ľavici je to úplne jedno. Protináboženská fobia, nenávisť k tradičnému katolicizmu zostáva dôležitým prvkom jej identity. Preto s takou tvrdohlavosťou bojovala o symbolické víťazstvo, o to, aby vyhodila Francovu mŕtvolu z miesta, kde bola pochovaná. Je to súčasť kultúrnej vojny, ktorá prebieha na celom Západe.

ANDRZEJ SOLAK

Spracovala

Nadácia Christianitas

Ad Bobák: Hazardovanie so slobodou Maticie slovenskej

Reakcia na článok Jána Bobáka Matica slovenská na rázcestí v Kultúre 3. novembra 2021

a na tzv. Memorandum uverejnené v Kultúre 20. októbra 2021

Kde sa nachádza hranica medzi zdravou kritikou a poškodzovaním dobrého mena na verejnosti? Odpoveď by sme mohli hľadať u Jána Bobáka, autora nedávneho článku o Matici slovenskej (MS) a iniciátora takzvaného Memoranda. Namiesto analýzy vety po vete sa pýtame staré známe rímske Cuibono?

A teda v čí prospech nakoniec poslúžili „memorandisti“ svojimi radikálnymi vyhláseniami, ktoré len deň pred Valným zhromaždením MS v Liptovskom Mikuláši zaslali médiám? Ak tým chceli dosiahnuť víťazstvo Štefana Martinkoviča nad dovtedajším predsedom MS Mariánom Gešperom, a tým sa po dlhých rokoch dostať späť do matičných funkcií, tak to nevyšlo. Matičiari sa s ich agresívne zvoleným tónom nestotožnili. Skôr topovažovali za nehodné predvolebné praktiky, typické pre stranícku politiku, a nie pre slávnostný charakter najvyššieho orgánu MS.

Ak ich zámerom bolo podporiť kandidátov na členov Výboru MS z vedeckých odborov MS, na ktorých absenciu vo výbere sa roky sťažujú, mali by si radšej položiť otázku – a ktorých vlastne? Prečo sme v októbriových matičných voľbách nenašli našich dobrovoľných odborníkov na kandidačnej listine? Kde sú všetci tí historici, literáti a umelci, ktorými sa autor tak rád „oháňa“? A prečo sa ani on sám neobjavil ako kandidát do Výboru MS, keď tak vehementne bojuje politickým perom (vraj) v prospech Maticie?

Možno chceli „memorandisti“ vyvolať

diskusiu o súčasnom smerovaní a stave Maticie slovenskej. Úplne legitímne. Diskusia pred tvorbou Programu MS na konkrétne obdobie by mala byť dlhodobá, hĺbková a pluralitná. Veď ho schvaľuje Snem MS, a nie úzke vedenie v Martine. Sú však politické metódy, pamflety a osočovanie vo verejnom priestore tou správnou cestou, ako majú matičiari hovoriť o Matici? Médiá sa bleskovo chopili tzv. Memoranda a pred valným zhromaždením zverejnili obraz na smrť rozoštvaných matičiarov, ktorí sa na voľbách „idú asi do krvi pobiť“. Radoví matičiari a matičiarky vedeli, že ten obraz bol klamstvom. Mnohí si Memorandum ani nestihli prečítať. Zato široká verejnosť sa dozvedela o zákopovej vojne v národnej ustanovizni.

Signatári tzv. Memoranda, autor Ján Bobák, ale aj ďalší ich známi i neznámi podporovatelia zrejme pracovali so všetkými tromi scenármi.

Neuvedomili si – či v tom horšom prípade si to uvedomovali – že z tohto konfliktu nemôže mať Matica slovenská osoh. Potvrdila to už 11. novembra 2021 ministerka kultúry Natália Milanová. Pre liberálny denník sa vyjadrila v súlade so zavádzajúcim a do veľkej miery lživým obsahom tzv. Memoranda. A len naivný človek by si myslel, že situáciu nevyužije na oslabenie činnosti a rozklad štruktúry Maticie slovenskej cez zmenu zákona o MS, po ktorej volá aj Ján Bobák a ďalší.

Takzvaných memorandistov by sme dnes mali premenovať na hazardérov so slobodou Maticie slovenskej. Zaslpení osobnou nenávisťou a snád' i chuťou vrátiť sa na matičné stoličky preukazujú ustanovizni obrovskú medvediu službu s nedozernými dôsledkami na matičnú slobodu, samosprávu i celé hnutie. Medzi nimi sú dokonca historici, ktorí by nemali byť z podstaty svojich dejinných znalostí

takí krátkozrakí. Ak si myslia, že z tohto konfliktu môže vzísť niečo dobré, mýlia sa.

Apropo, karhanie mladých matičiarov... Ak chcú skúsení matičníci „memorandisti“ naozaj pomôcť tomu, aby bola Matica vnímaná verejnosťou bez kontroverzií, možno by mali začať svojimi spomienkami na národný poklad či riskantné investovanie matičných peňazí do PDSI. To sú otázky o Matici slovenskej, ktoré verejnosť v prvom rade zaujímajú. Na mnohé odpovede sú zvedaví aj súčasní pracovníci MS z mladej a strednej matičnej generácie.

Predsedníctvo MS
dňa 16. novembra 2021 v Martine

MARIÁN GEŠPER, MAROŠ SMOLEC,
MAREK HANUSKA, MAREK NEMEC,
LUBOMÍR KLEŠTINEC, JÁN SEMAN
a PAVOL MADURA